Social Communications: Theory and Practice, 15(1), 9–43. https://doi.org/10.51423/2524-0471-2023-15-1-1

Methodological principles of research of social communication processes

Oleksandr Kholod,
Doctor of Science in Philology,
Head of the Department of Journalism,
E-mail: akholod@ukr.net,
https://orcid.org/0000-0002-6851-0176
ResearcherID: AAD-5598-2019
Vasil Stefanik Carpathian National University,
Shevchenko st., 57, Ivano-Frankivsk,
Ukraine, 76000.

Citation:
Kholod, O. (2023). Methodological principles of research of social communication processes. *Social Communications: Theory and Practice*, *15*(1), 9–43. https://doi.org/10.51423/2524-0471-2023-15-1-1

© Kholod, O. (2023).
Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Annotation

The purpose *of the study was to identify the methodological principles of research into social communication processes.*

Among the general research ***methods****, we chose holism as a «methodological principle and worldview concept that asserts the integrity and indivisibility of the material and spiritual world». Based on the basic ideas of J. Smuts about holism and ideas about quantum mechanics, we interpret Unity as something that cannot be dissected even for scientific analysis.*

As a ***method*** *of further study of the analyzed problem, we chose the following research procedures: analysis of available sources of application of adequate methods for the study of social communications; highlighting certain close characteristics of the methods described by us; on the basis of the identification of similar signs of combining methods into groups; formulation of methodological principles of social communications research.*

The ***results*** *were obtained according to three criteria: the presence/absence of signs characterizing the theoretical or practical meaning of research procedures within the framework of information exchange between elements of the Whole; the presence/absence of signs of involvement of the research path in society as a Whole (individual, family, social group, social class, social institution, society, etc.); focus on the study of means of regulation of social relations and relationships affecting the state of the Whole.*

Conclusions*. It was found that the identification of common and divergent features of research methods of social communication processes allows for the classification (according to three holistic criteria) of frequent methods, approaches and techniques revealed in the description of the results of 50 separate studies (for the period from 1968 year until 2022). The mentioned classification is based on the methodological principles of social communication research.*

Keywords: *social communications, methodological principles, holism, identification, signs.*

Social Communications: Theory and Practice, 15(1), 9–43. https://doi.org/10.51423/2524-0471-2023-15-1-1

Методологічні принципи досліджень процесів соціальних комунікацій

Олександр Холод,
доктор філологічних наук,
завідувач кафедри журналістики
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Вступ

Сьогодні в середовищі науковців, які детально вивчають соціальні комунікації як процеси регуляції обміну інформації для функціонування соціуму, є стабільне розуміння несталості й низького рівня дієвості залучених методологічних засобів. Одна група дослідників соціальних комунікацій прихильна до застосування конгломерату, що складається з методів соціології, психології, лінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики, психіатрії, що об'єднані в науковій галузі 27 – соціальні комунікації (Корнєєв, 2015; Різун, 2012; Ромах, 2020; Хилько, 2013-1; Хилько, 2013-2; Холод, 2014), інша група прагне залишатися в методологічному полі історичних наук (Ільганаєва, 2009), архівознавчих і документознавчих (Бездрабко, 2008; Бездрабко, 2006; Кулешов, 2000; Палеха, 2009; Слободяник, 2003; Швецова-Водка, 2007), книгознавчих (Зелінська, 2002; Зелінська, 2013; Зелінська, 2018; Огар, 2012; Пастушенко, 2016) і бібліотекознавчих (Навальська, 2005; Воскобойнікова-Гузєва, 2007-1; Воскобойнікова-Гузєва, 2007-2; Воскобойнікова-Гузєва, 2015; Кунанець, 2013) методів, що запозичені з наукової галузі «Історія». Ще одна група дослідників традиційно звертається до методів, що побутовують у журналістикознавстві (Богуславський, 2008; Василик, 2010; Колісник, 2013; Михайлин, 2002; Паримський, 2007; Різун, Скотникова, 2005), радіожурналістиці (Лизанчук, 2006; Гоян, 2004; Єлісовенко, Нагорняк, 2017; Хоменко, 2012;) і видавничої справи та редагування (Водолазька, 2015; Зелінська, 2013). Фіксуються також і ті представники досліджень у соціальних комунікаціях, які не відходять від методів психології та психолінгвістики (Холод, 2020), культурології (Вдовіна, 2021), філософії (Зражевська, 2012), лінгвістики (Серажим, 2002) і соціолінгвістики (Шумарова, 2000; Шумарова, 2015), літературознавства (Біличенко, 2012; Іванова, 2013), семіотики й семіології (Чекштуріна, 2015) тощо. Відомі спроби перенесення у вивчення соціальних і масових комунікацій методів, якими послуговуються представники герменевтики (Квіт, 2011) і холізму (Холод, 2020), теорії інформації (Партико, 2008), інформатизації соціокомунікаційних функцій бібліотек (Горова, 2019a; Горова, 2019b), рунології (Чекштуріна, 2016) і маркетології (Кирилишен, Денисова, 2018), рекламної справи (Хавкіна, 2010; Грицюта, 2012), зв'язків із громадськістю (Мантуло, 2012) і квантової психології та психолінгвістики (Холод, 2019), лінгвістики, психології й культурології (Супрун, 2012).

Оскільки теорія й методологія соціальних комунікацій, які активно формуються в останні 15 років, передбачає ідентифікацію власних методологічних засобів дослідження, у результатах наукових розробок з'являються декларації нових підходів до об'єкта вивчення в межах соціальних комунікацій. До таких декларацій варто віднести дослідження медіаконтинууму як просторово-часового формату соціальнокомунікаційної діяльності (Порпуліт, 2021), мережевої комунікації (Городенко, 2012), із позиції методів конвергентних досліджень соціальних комунікацій (Чекмишев, 2011) і моніторингу ЗМІ з позицій історико-теоретичного й прагматичного підходів (Чекмишев, 2012). Соціальні комунікації також

розглядаються як специфічні засоби регуляції парламентського інформаційного простору (Білан, 2016) або з позицій стереотипізації, що функціонує в умовах масових медіа (Бутиріна, 2009). У дослідженні теорії й історії телевізійної журналістики для дітей автори зверталися й до архівного методу, методів психології й педагогіки (Пенчук, 2011). У межах прикладних соціально-комунікаційних технологій розглядалися й соціальні онлайн-мережі як платформа для ведення сучасних інформаційних війн (Курбан, 2018). Погляд дослідників на соціальнокомунікаційний аспект аналізу медіаконтенту цифрової доби (Горська, 2016) передбачає нові методологічні засоби досліджень, які не спираються на сучасні наукові шляхи досліджень соціальних комунікацій, а вимагають застосування синергетичного й кроспредметного підходу. Нові технічні засоби в розповсюдженні журналістського контенту вимагають залучення нових поглядів на його аналіз у системі соціальних комунікацій (Шевченко, 2013). Науковці прагнуть осмислювати феномен зв'язків із громадськістю як комунікаційну (Мантуло, 2012) і соціальнокомунікаційну діяльність (Березенко, 2013). У межах соціальних комунікацій аналізується культура медіаспоживання в Україні як із боку консьюмеризму, так і з боку просьюмеризму (Крайнікова, 2014), що спричиняє об'єктивну необхідність застосування оригінальних методів дослідження.

У зв'язку з описаною проблемою ми обрали *об'єкт* дослідження, який сформулювали як «процеси соціальних комунікацій». У такому випадку *предметом* дослідження виокремили методологічні принципи досліджень процесів соціальних комунікацій.

Метою наукової розвідки ми визначили ідентифікацію методологічних принципів досліджень процесів соціальних комунікацій.

Гіпотези.

Нами було передбачено (*гіпотеза 1* (Н1), або основна гіпотеза), що перелік й аналіз специфіки методів вивчення процесів соціальних(-ої) комунікацій(-ії) дасть можливість ідентифікувати спільні й розбіжні ознаки методів дослідження процесів соціальних(-ої) комунікації(-ії).

Ми висунули *гіпотезу 2* (Н2), або робочу гіпотезу: якщо ми ідентифікуємо більше спільних ознак у методах вивчення процесів соціальних комунікацій, зможемо класифікувати їх і сформулювати загальні методологічні принципи дослідження соціальних комунікацій.

Контргіпотезою, або *гіпотезою 3* (Н3), можемо вважати передбачення про те, що розбіжності в ознаках методів вивчення процесів соціальних комунікацій будуть настільки статистично значимими, що ми не зможемо їх згрупувати й відповідно не зможемо класифікувати з метою ідентифікації методологічних принципів досліджень процесів соціальних комунікацій.

Огляд літератури, що пов'язана з історією вивчення проблеми

Огляд наукових публікацій із соціальних комунікацій авторів-дослідників, що працюють за кордоном (Холод, 2022), дозволяє констатувати факт ще більшої об'єкт-предметної розшарованості й різноманітності методологічних підходів до вивчення процесів соціальних(-ої) комунікацій(-ії). Згадана різноманітність відслідковується нами від середини XX століття й пов'язана з різними об'єктами досліджень у межах системи знань, які в Україні об'єднані під егідою наукової галузі «Соціальні комунікації». Ще 7 лютого 1947 року Карл Говланд під час свого виступу на симпозіумі з дослідницьких рубежів у людських відносинах запропонував розгляд соціальної комунікації як процесу, що формується за допомогою чотирьох факторів (Hovland, 1948), а саме: 1) комунікатор, який передає повідомлення; 2) стимули, які передає комунікатор; 3) особи, які відповідають на

повідомлення; 4) відповіді на повідомлення комунікатора. Ми знаємо, що вищезазначені фактори формують не лише соціальну комунікацію, а суто комунікацію як процес обміну інформацією. Уже 1947 року комунікацію розглядали як соціальну активність (Communication and social action, 1947) і не вважали, що таку активність варто досліджувати поза межами соціології. Уже декілька десятиліть таку позицію піддають критиці. Наприклад, Ф. Кроц (Krotz, 2009) констатує, що комунікація вважалася багато років наукою соціальною, отже, і методологія її дослідження повинна користуватися засобами соціології. При цьому «комунікація розумілася як форма соціальної дії» (Krotz, 2009). Під час дослідження комунікації представники психології аналізують процеси обміну інформацією насамперед як фундаментальну рису людини.

Огляд літератури ми здійснили за трьома групами джерел, у яких автори здійснили дослідження за допомогою: 1) методів, які залучені для вивчення процесів соціальних комунікацій із позицій медицини; 2) методів, що допомогли дослідити процеси соціальних комунікацій із боку соціальної поведінки людей;; 3) методів інформаційних технологій в IT-галузі, у яких аналізуються процеси соціальних комунікацій; 4) методи, що застосовуються під час вивчення способів прийняття рішень, коли здійснюється дослідження процесів соціальних комунікацій.

1. Методи, які залучені для вивчення процесів соціальних комунікацій із позицій медицини

Соціальні комунікації активно вивчаються в межах комунікаційної медицини (Communications Medicine, 2022), застосовується метод залучення моделі IMPACT, як і метод лінійних моделей та нейронних мереж (Qiu, Chen, Dincer, et al., 2022). Завдяки згаданому методові (модель IMPACT) автори «визначають характеристики, які збільшують імовірність того, що людина помре раніше, ніж очікувалося, виходячи з очікуваної тривалості життя населення» (Qiu, Chen, Dincer, et al., 2022). Розробка комп'ютерної програми й застосування її до інформації, отриманої про характеристики й історію хвороби людей із США, дозволили «визначити раніше невідомі характеристики (наприклад, окружність руки), які впливають на ймовірність того, що хтось помре раніше, ніж очікувалося» (Qiu, Chen, Dincer, et al., 2022). Метод залучення моделі IMPACT допоміг дослідникам «визначити комбінації характеристик, які взаємодіють, щоб збільшити ймовірність смерті раніше, ніж очікувалося» (Qiu, Chen, Dincer, et al., 2022). Автори вводили в програму характеристики людини й «розраховували ймовірність смерті протягом наступних 5 років» (Qiu, Chen, Dincer, et al., 2022). Метод залучення моделі IMPACT дозволив «визначити характеристики, які людина могла б змінити, щоб покращити своє здоров'я та зменшити ймовірність смерті протягом цього періоду» (Qiu, Chen, Dincer, et al., 2022). Вищезгаданий метод не застосовувався в дослідженнях українських фахівців із соціальних комунікацій, хоча має, на наш погляд, певні перспективи в дослідженнях, що спрямовані на покращення соціальних комунікацій людей, які, досягнувши похилого віку, психологічно «готуються» до смерті.

Під час вивчення в нейрології розладів соціальної комунікації (SCDC), зокрема – зв'язку між соціальною комунікацією й соціальним функціонуванням у педіатричній черепно-мозковій травмі (ЧМТ; або «traumatic brain injury» (TBI)), застосовуються методи опитування у формі анкетування, статистичні методи, аксіологічний метод й експериментальний метод (виконання завдання згідно з теорією розуму (Theory of Mind, або

ToM[1])). Дослідники Х. Генова, Е. Хейт, Й. Ю. Натшех, Дж. де Лука й Ж. Ленгенфельдер стверджують, що, «незважаючи на те що для вивчення соціальної комунікації використовується кілька заходів, золотого стандарту інструменту оцінки не існує» (Genova, Haight, Natsheh, DeLuca, & Lengenfelder, 2019). Автори прагнули вивчити «здатність «Переліку розладів соціальної комунікації (Social Communication Disorders Checklist, або SCDC», виявляти труднощі соціальної комунікації при ЧМТ у дітей <…>, досліджувати взаємозв'язок між соціальною комунікацією та соціальним функціонуванням за оцінкою батьківської оцінки поведінки та об'єктивними показниками соціального пізнання» (Genova, Haight, Natsheh, DeLuca, & Lengenfelder, 2019). Завдяки здійсненому дослідженню автори дійшли висновку про те, що «діти з нижчими оцінками батьків здібностей до соціальної комунікації <…> мали нижчі показники за об'єктивним показником соціального пізнання» (Genova, Haight, Natsheh, DeLuca, & Lengenfelder, 2019).

Ефективність навчання партнерів із соціального спілкування для дорослих із важкою хронічною ЧМТ та їхніх сімей із використанням вимірювання сприйнятої комунікативної здатності аналізується завдяки опитувальнику спілкування Ла Троба (LCQ) і за допомогою програми під назвою TBI Express, або «Тренінг із соціальної комунікації для людей із ЧМТ та їхніх партнерів по спілкуванню» (Togher, McDonald, Tate, Rietdijk, Power, 2016). Тренінг можна вважати методом коригування соціальної комунікації для людей із черепно-мозковою травмою, а також членів їхніх сімей, друзів й опікунів. Оскільки поведінка людей із ЧМТ змінюється після травми, дослідники фіксують такі ознаки: або підвищена говірливість, або відчуття браку слів, недотримання теми розмови, довгий у часі пошук (підбирання) потрібних слів і тем. Тренінг складається з десяти модулів. Кожний модуль реалізується впродовж 150 хвилин під час групового й 45 хвилин індивідуального занять. Кращі результати застосування TBI Express фіксуються, коли до складу групи входять як люди після ЧМТ, так і члени їхніх родин, опікуни. Можливий варіант застосування TBI Express, коли група складається лише з людей, які мають наслідки ЧМТ, але в такому випадку результати гірші.

Для вивчення особливостей навчання навичок соціальних(-ої) комунікацій(-ії) після черепно-мозкової травми (ЧМТ) застосовувалися такі методи й методики: «профіль функціональних порушень у спілкуванні (PFIC), Адаптований опитувальник навичок соціального спілкування (SCSQ-A), Шкала досягнення мети (GAS), Техніка оцінки недоліків Крейга та звітності – Коротка форма соціальної інтеграції та підшкали професії, Соціальний інтеграційний опитувальник, підшкали соціальної інтеграції та продуктивності, а також шкала задоволеності життям (SWLS)» (Dahlberg, Cusick, Hawley, Newman, Morey, Harrison-Felix, et al., 2007). Вибірку дослідження склали добровольці – 52 людини з ЧМТ, у житті яких після травми минув принаймні один рік. Досліджувані пройшли реабілітацію й виявили дефіцит соціальної комунікації. Для покращення навичок соціальної комунікації досліджувані пройшли дванадцять щотижневих групових сесій по 1,5 години кожна. Завдяки контрольованому дослідженню рандомізованого лікування й відкладеного лікування з подальшим спостереженням через 3,6 та 9 місяців після лікування автори дійшли висновків про те, що «суб'єкти ЧМТ, які пройшли навчання навичкам соціальної комунікації, покращили навички спілкування, які збереглися під час подальшого спостереження. Загальна задоволеність життям учасників була покращена» (Dahlberg, Cusick, Hawley, Newman, Morey,

[1] Theory of Mind, або ToM (теорія розуму) – «у психології теорія розуму стосується здатності розуміти інших людей, приписуючи їм психічні стани. Це включає знання про те, що психічні стани інших можуть відрізнятися від власних станів і включають переконання, бажання, наміри, емоції та думки (Theory of mind, 2022; Apperly, Butterfill, 2009); «здатність розуміти думки та переконання інших, навіть якщо ці думки/переконання можуть бути неочевидними (наприклад, використання сарказму)» (Genova, Haight, Natsheh, DeLuca, & Lengenfelder, 2019).

Harrison-Felix, et al., 2007). Для пошуку й ідентифікації методологічних принципів досліджень процесів соціальних комунікацій у нашому аналізі важливо дізнатися про зміст вищезгаданих методів, тому далі ми стисло деталізуємо їхню сутність.

До методу опитування у формі шкалювання ми відносимо «*Профіль функціональних порушень у спілкуванні» (PFIC)*, який був розроблений «для оцінки порушень спілкування після черепно-мозкової травми» (TBI; Linscott, Knight, & Godfrey, 1996). Профіль складається з десяти зведених шкал, до числа яких відносять такі: шкала логічного змісту, шкала загальної участі, кількості, якості, внутрішнього відношення, зовнішнього зв'язку, ясності висловлювання, соціального стилю, теми й шкала естетики. «Кожна зведена шкала оцінюється за шестибальною шкалою від нуля (нормальний) до п'яти (дуже серйозні порушення)» (Bushnik, 2011; Linscott, Knight, & Godfrey, 1996). При цьому «зведені шкали не підсумовуються. Крім того, є 84 специфічні елементи поведінки, які використовуються для спрямування клінічної допомоги та втручання» (Linscott, Knight, & Godfrey, 1996). Вищезгадані пункти оцінюють «частоту порушень спілкування від «зовсім» до «майже завжди/завжди»» (Linscott, Knight, & Godfrey, 1996). Завдяки «Профілю функціональних порушень у спілкуванні (PFIC)» були здійснені й інші дослідження (Bushnik, 2011). Незважаючи на складність й обсяг відповідей реципієнтів, «Профіль функціональних порушень у спілкуванні» (PFIC) є, на наш погляд, досить дієвим й об'єктивним для ідентифікації проблеми в процесі здійснення соціальної комунікації.

У метода опитування є дослідницький інструмент «*Адаптований опитувальник навичок соціального спілкування»* (SCSQ-A), який активно застосовувався під час пошуку ефективних засобів групового навчання навичкам соціальної комунікації після черепно-мозкових травм (Braden, et al., 2010). Суть опитувальника полягає в «суб'єктивному оцінюванні, яке дозволяє учасникам оцінити себе за різними навичками соціальної комунікації» (McGann, Werven, Douglas, 1997). Вищезгаданий інструмент був «адаптований для включення 5-бальної шкали для цілей дослідження (наприклад, «Я можу почати розмову»: 5 = завжди, 4 = часто, 3 = іноді, 2 = рідко або 1 = ніколи)» (McGann, Werven, Douglas, 1997). Якщо в досліджуваного буде оцінка «5 балів», це означатиме, що в нього є найкращі навички соціальної комунікації. В оригіналі опитувальник має 26 «заяв про навички, що згруповані в п'ять розділів» (McGann, Werven, Douglas, 1997). Опитувальник був додатково адаптований «шляхом додавання 11 додаткових запитань, щоб охопити всі теми, представлені на етапі лікування <…>. Додаткові запитання оцінювалися в тому самому форматі, що й вихідні питання та додані до підсумків для кожного розділу інструменту» (McGann, Werven, Douglas, 1997). Виявлення специфіки суб'єктивного автооцінювання пацієнта створює підґрунтя для налагодження ефективного процесу навчання навичок соціальної комунікації.

Різновидом методу опитування вважається «*Шкала досягнення мети*», або скорочено – GAS (Kiresuk, Sherman, 1968), яка спрямована на з'ясування різноманітних цілей між пацієнтом і терапевтом. «У цьому документі пропонується проводити оцінювання в рамках цілей <…>, установлюючи перед лікуванням вимірювану шкалу для кожної мети пацієнта-терапевта та вказуючи для кожного пацієнта перетворення його загального досягнення мети на стандартизований Т-бал» (Kiresuk, Sherman, 1968). Із позицій методології дослідження соціальних комунікацій метод «Шкали досягнення мети» (GAS) є досить прогресивним, оскільки дозволяє врівноважити різні цілі комунікатора й комуніканта. Вищезгадане врівноваження здатне перетворити процеси соціальної комунікації на ефективні й одновекторно спрямовані щодо членів комунікації.

Вимірювання рівня володіння навичками соціальних комунікацій здійснюється з урахуванням недієздатності респондентів. Із цією метою застосовується «Методика оцінки недоліків Крейга та звітності (наприклад, у вигляді «Короткої форми соціальної інтеграції та

підшкали професії»). Вищезгадану методику як один із видів методології діагностування називають абревіатурою CHART (Craig Handicap Assessment & Reporting Technique) (Craig Handicap Assessment & Reporting Technique, 2022). Методика, яку аналізуємо, має також назву «Техніка оцінки гандикапу Крейга та звітності» і подається у формі діаграми, що призначена для «вимірювання рівня інвалідності в умовах громади» (Craig Handicap Assessment & Reporting Technique, 2022). Завдяки методиці Крейга дослідник має можливість отримати інформацію про те, наскільки досліджуваний, який має обмеження своєї фізичної чи психічної активності, володіє навичками соціальної комунікації, які суспільство потребує та очікує від людини без вищезгаданих обмежень. До діаграми вносяться показники, що відповідають таким шести параметрам: 1) фізична активність (вимірюється те, як досліджуваний може підтримувати власне незалежну життєдіяльність: 2) когнітивна незалежність, яка дає орієнтацію щодо того, чи може досліджуваний підтримувати звичайний рівень незалежності без сторонньої допомоги; 3) мобільність, що демонструє ступінь здатності досліджуваного бути в ефективній активності, наприклад, пересуватися в тому оточенні, яке є навколо нього; 4) рід занять, або те, що характеризує зайнятість досліджуваного відповідно до його віку, статі, етносу, культурної специфіки; 5) соціальна інтеграція (допомагає вимірювати здатність особистості до участі й підтримки звичайних соціальних відносин); 6) економічна самодостатність, що вимірює те, наскільки досліджуваний здатен підтримувати звичну соціально-економічну активність і при цьому залишатися незалежним (Craig Handicap Assessment & Reporting Technique, 2022). Є скорочена форма описуваної діагностичної методології у формі CHART-SF, у якій збережено всі шість описаних параметрів.

Методологія діагностики за методикою CHART і CHART-SF має суттєву особливість, яка полягає в тому, що останній параметр орієнтований лише на американський стиль активності й на економічні показники громадян США й тих, хто проживає в цій країні. Отже, застосування вищезгаданої методики для вимірювання поведінки людей з обмеженими можливостями, які проживають в інших країнах, не є можливим. З іншого боку, слід урахувати й те, що методика (дослідницька процедура) не є методом (концептуальним шляхом дослідження) і саме тому не може враховуватися нами в подальшому аналізі, хоча є ілюстрацією однієї з форм діагностичного методу.

Для з'ясування вірогідного впливу на реалізацію соціальних комунікацій із боку задоволеності життям фахівцями використовується шкала задоволеності життям (SWLS) (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985; Diener, & Pavot, 1993; López-Ortega, Torres-Castro, & Rosas-Carrasco, 2016; Satisfaction with Life Scale, 2022). Із методологічної позиції шкалювання SWLS ми відносимо до методу опитування, який є коротким інструментом, що містить 5 пунктів, завдяки яким дослідник має можливість вимірювати глобальні когнітивні судження щодо задоволеності своїм життям (Satisfaction with Life Scale (SWLS), 2022). Суть шкалювання SWLS полягає в оцінках, які складаються з необроблених балів (від 5 до 35). Причому вищі бали відповідають вищій задоволеності життям. «Оцінювачі можуть бути розподілені за шістьма категоріями добробуту, і для кожної з них надається пояснювальний текст: 30–35 – «дуже задоволений»; 25–29 – «задоволений»; 20–24 «дещо задоволений»; 15–19 – «трохи незадоволений»; 10–14 – «незадоволений»; 5–9 – «вкрай незадоволений»» (Satisfaction with Life Scale (SWLS), 2022). Зауважимо, що час для виконання завдань шкалювання обмежується однією хвилиною, питання «відкриті для інтерпретації, що робить цю шкалу придатною для дорослих із різним досвідом» (Satisfaction with Life Scale (SWLS), 2022). Саме інтерпретаційний стиль фіксації реакцій досліджуваних створює додаткове навантаження для дослідника, якому необхідно додатково розробити систему критеріїв. Вважаємо таку форму методу опитування неточною, оскільки головним фактором аналізу

отриманих результатів є проєктивний аспект, тобто застосовуються суб'єктивні інтерпретаційні оцінки дослідника, дослідницький досвід якого й проєктується на отримані дані. З іншого боку, позитивним для вивчення соціальних комунікацій у шкалюванні SWLS є те, що «він найбільш підходить для використання в неклінічних популяціях» (Satisfaction with Life Scale (SWLS), 2022). Саме неклінічні популяції дозволяють зібрати неупереджені дані, на які не впливають такі фактори, як негативний психоемоційний стан перебування досліджуваного в лікарні; депресивний стан, що з'являється в досліджуваного в результаті багатогодинних розмов про хвороби з напарниками по палаті; сум за домівкою й рідними; відсутність затишної домашньої атмосфери; відсутність звичних речей і ритму життя. Вважаємо метод опитування у формі шкалювання щодо визначення ступеня задоволеності життям (SWLS) одним із більш придатних для вивчення соціальних комунікацій у різних галузях життєдіяльності людини.

Застосування методологічних і методичних підходів nRCT (нерандомізоване контрольне дослідження), RCT (рандомізоване контрольне дослідження), SCD (дизайн одного випадку), SCED (дизайн експерименту одного випадку) демонструють широкий діапазон результатів до вивчення корисності поведінкової інтервенції для дорослих із труднощами соціальної комунікації після черепно-мозкової травми (ЧМТ) (Finch, Copley, Cornwell, Kelly, 2016).

Вивчення соціальних комунікацій у медичній галузі здійснюється завдяки методу nRCT, або методу нерандомізованого контрольного дослідження (non-RAN-duh-mized KLIH-nih-kul TRY-ul), що тлумачиться як «клінічне випробування, у якому учасників не розподіляють випадково до різних груп лікування <…>. Учасники можуть вибрати, до якої групи вони хочуть бути, або вони можуть бути розподілені дослідниками» (Nonrandomized clinical trial, 2022). Якщо дослідження соціальних комунікацій здійснюється не в галузі медицини, а в галузі суспільних наук, наприклад, у журналістиці, нерандомізоване контрольне дослідження має місце як шлях ефективного збирання інформації про науковий предмет зацікавлення. Так само в суспільних науках, зокрема в соціальних комунікаціях, може бути ефективним метод RCT (рандомізованого контрольного дослідження, РКД), суть якого полягає в ретельному відборі популяції й методики втручання (Hariton, & Locascio, 2018). Після відбору слід обчислити (за розрахунком потужності) достовірність здійсненої вибірки, що дозволить за методом випадкових чисел розподілити учасників дослідження на групи втручання (група досліджуваних) і порівняння (контрольна група) (Sibbald, & Roland, 1998; Bellad, Tara, Ganachari, Mallapur,... & Derman, 2012). Важливим для рандомізованого дослідження є переконання в тому, що під час розподілу по групах досліднику було невідомо, до якої саме групи було віднесено учасника дослідження. Іншими словами, процедура рандомізації відбувається приховано, що може забезпечити комп'ютерна програма чи, наприклад, вибір, який зробить «людина з вулиці» (людина, яка незнайома з умовами дослідження). Наприклад, у медицині «РКД часто є сліпими, щоб учасники, лікарі, медсестри чи дослідники не знали, яке лікування отримує кожен учасник, що ще більше мінімізує упередження» (Hariton, & Locascio, 2018). Застосування методу рандомізації в медицині передбачає наявність «попередньо визначених первинних результатів», що «зареєстровані в базі даних клінічних випробувань і мають відповідні етичні схвалення» (Hariton, & Locascio, 2018). Дослідники, які застосовували метод рандомізації, зважують на високу вартість и багато часу, які витрачаються на дослідницькі процедури. Крім того, є суттєвий недолік методу рандомізації в тому, що перед дослідником постають «проблеми з узагальненням (учасники, які добровільно беруть участь, можуть не бути репрезентативними для популяції, яку досліджують) й утратою подальшого спостереження» (Hariton, & Locascio, 2018). Як свідчить опис, метод рандомізації не є простим, але водночас він досить

верифікований, тобто такий, результати якого будуть мати високий ступінь достовірності й вірогідності для подальшої практичної перевірки результатів на інших вибірках. Вважаємо дослідницький потенціал методу рандомізації для вивчення процесів соціальних комунікацій доречним.

У дослідницькій практиці під час вивчення соціальних комунікацій може бути ефективним метод SCD (дизайн одного випадку) і метод SCED (дизайн експерименту одного випадку).

Метод дизайну окремого випадку, або метод проєктування окремого випадку (SCD), застосовується з метою детальної перевірки «успіху втручання чи лікування на конкретному випадку (тобто особи, школи, громади), надання доказів про загальну ефективність втручання з використанням відносно невеликого розміру вибірки» (Design Options for Home Visiting Evaluation, 2022). Особливістю методу дизайну окремого випадку є те, що фахівці застосовують візуальний аналіз даних, щоб порівняти цільову поведінку учасників дослідження перед здійсненням втручання й після нього. Коли експериментатор зафіксує зміни після втручання в цільову поведінку досліджуваного, порівняння дасть можливість стверджувати ступінь змін і формулювати висновки про те, що за змінену поведінку відповідає втручання. «Для того, щоб установити причинно-наслідкові зв'язки як докази того, що втручання було фактично відповідальним за поведінку зміни, потім роблять спробу відтворити ефект» (Design Options for Home Visiting Evaluation, 2022). Близьким варіантом до методу SCD називають метод SCED, або експериментальні плани для одного випадку. Останній метод є набором експериментальних методів, які використовують із метою «перевірки ефективності втручання з використанням невеликої кількості пацієнтів (зазвичай від одного до трьох) і включають повторні вимірювання, послідовні (± рандомізовані) запровадження втручання, конкретний аналіз даних і статистику» (Krasny-Pacini, & Evans, 2018). Оскільки SCED не є описами, а більше детально розробленими заздалегідь дослідженнями, що фіксують стан до втручання в поведінку досліджуваних, ми можемо передбачати, що метод SCED може ефективно застосовуватися під час корекції навичок соціальної комунікації. Маємо звернути увагу й на те, що під час вивчення прикладних соціально-комунікаційних технологій (далі скорочено – ПСКТ; наприклад, зв'язки із громадськістю, рекламна справа, HR-діяльність й інші соціальні практики) вимірювання стану поведінки досліджуваних до застосування й після втручання у формі ПСКТ дозволить чітко фіксувати зміни в поведінці не лише на рівні узагальнених середньостатистичних показників, а й в індивідуальному вимірі.

2. Методи, що допомогли дослідити процеси соціальних комунікацій із боку соціальної поведінки людей

Традиційно дослідниками соціальних комунікацій застосовуються метод опитування й метод аналізу документів (Low-Beer, & Stoneburner, 2004). Такими документами можуть бути демографічні й поведінкові дані, наприклад, щодо ВІЛ, «зібрані серед чоловіків і жінок в Уганді та шести інших країнах на півдні від Сахари за допомогою опитувань щодо демографії та здоров'я (DHS)[2] і знань, ставлення й поведінки (KAPB)[3] опитування» (Low-Beer, & Stoneburner, 2004).

[2] Демографічні та медичні дослідження (Demographic and Health Surveys (DHS) – це «національно-репрезентативні опитування домогосподарств, які надають дані для широкого діапазону показників моніторингу та оцінки впливу в сферах населення, здоров'я та харчування» (Demographic and Health Survey (DHS), 2022, October 26).

[3] Опитування знань, ставлення, практик і поведінки (Knowledge, Attitude, Practices & Behavior (KAPB) Survey) (Report on Knowledge, Attitude, Practices & Behavior (KAPB) Survey, 2022, October 26).

Social Communications: Theory and Practice, 15(1), 9–43. https://doi.org/10.51423/2524-0471-2023-15-1-1

Методологія опитування DHS має два типи, а саме: стандартні опитування й проміжні. «Стандартні опитування DHS мають великі розміри вибірки (зазвичай від 5 000 до 30 000 домогосподарств) і зазвичай проводяться приблизно кожні 5 років, щоб можна було порівнювати з часом» (Demographic and Health Survey (DHS), 2022, October 26). На відміну від стандартних опитувань проміжні опитування DHS більше «зосереджені на зборі інформації про ключові показники моніторингу ефективності, але можуть не включати дані для всіх заходів оцінки впливу (зокрема, ідеться про рівень смертності). Ці опитування проводяться між раундами опитувань DHS і мають коротші анкети, ніж опитування DHS. Незважаючи на національну репрезентативність, ці опитування зазвичай мають менші вибірки, ніж опитування DHS» (Demographic and Health Survey (DHS), 2022, October 26). Методологія опитування знань, ставлення та поведінки (KAPB) передбачала такі дослідницькі процедури: опитування «було описовим та перехресним із використанням значної кількості кількісних показників <…>. Якісні дані були зібрані шляхом глибинних інтерв'ю з біженцями, що мешкали в офіційно призначених таборах…» (Report on Knowledge, Attitude, Practices & Behavior (KAPB) Survey, 2022, October 26). Ми не можемо повністю прийняти як методологічний інструмент вищезгадані опитувальники, але маємо врахувати їх як засіб збирання інформації про специфіку соціальних комунікацій. Надалі такі опитувальники пропонуємо вважати допоміжними. Урахуємо також, що в закордонних дослідженнях під методами автори часто мають на увазі методики, тобто конкретні дослідницькі процедури. У джерелах, які раніше проаналізовано, методом можемо вважати опитування, а його різновиди – методиками.

Оскільки є декілька десятків визначень соціальних комунікацій (Холод, 2022), логічним буде передбачення про те, що кожна галузь, яка своєрідно тлумачить соціальні комунікації, пропонує власні методи дослідження. Наприклад, дослідники Американської асоціації мовлення-мови-слуху (ASHA) (Social Communication, 2022) називають такі методи: анкетування (Cripps, Cooper, Evitts, & Blackburn, 2016), автоматизоване тестування слуху (DuoTone) (Hazan, Luberadzka, Rivilla, Snik, Albers, Méndez, Wack, Paytuvi, Zarowski, Offeciers, & Kinsbergen, 2022), рейтингова шкала, яка «вимірює успішність транзакцій за допомогою текстових повідомлень і повідомляє про успішність транзакцій вибірки <…> осіб із хронічною афазією» (Lee, & Cherney, 2022), «закриті тести на розпізнавання слів, розроблені здебільшого на сприйняття голосних або приголосних, <…> у таких тестах порівнювалися отримані результати з результатами розпізнавання речень» (Buss, Felder, Miller, Leibold, & Calandruccio, 2022); t-тести й аналіз коваріації (Miller, & Lewis, 2022), кластеризація нерівностей завдяки методу порівняння (Pap, 2022). Аналіз методів, які використовують дослідники ASHA, свідчить про те, що до методологічного арсеналу відносять як статистичні методи, так і психологічні, психіатричні, психолінгвістичні, лінгвістичні (фонологічні й фоносемантичні, лексичні й синтаксичні). Не можемо назвати такі методи суто соціальнокомунікаційними, але, на наш погляд, їх варто враховувати як допоміжні, або суміжні, або супутні.

«Тренінг із соціальної комунікації для людей із ЧМТ та їхніх партнерів по спілкуванню» (TBI Express) спрямований на з'ясування (діагностику) того, як ЧМТ впливає на спілкування. Результатом застосування тренінгу є покращення активної ролі в розмові, установлення партнерства в процесі спілкування, розвиток навичок підтримки розмови й ефективних навичок мовлення та слухання, прищеплення вміння ставити позитивні запитання й формулювати свої думки адекватно до мети спілкування. Розвиток і поновлення зазначених навичок і вмінь здійснюється фахівцями за наявності вхідних даних про патологію мовлення пацієнта (Togher, McDonald, Tate, Rietdijk, Power, 2016). Є очевидним,

що тренінг TBI Express не є методом дослідження, хоча він може виконувати роль методологічного підходу до коригування й поновлення навичок соціальних комунікацій.

Соціальні комунікації вимірюються також і завдяки методу опитування у формі анкетування. Детальною ілюстрацією вищезгаданого методу є «Анкета інтеграції спільноти – переглянута» (The Community Integration Questionnaire – Revised, або CIQ-R) (Callaway, Winkler, Tippett, Migliorini, Herd, & Willer, 2014; Dijkers, 2000). Анкета має 15 запитань із 29-бальною максимальною оцінкою, де 29 є показником вищої здатності інтегрування в суспільстві. Усі питання умовно розподілені на три групи, а саме: перша група – запитання, спрямовані на виявлення особливостей діяльності досліджуваного, що пов'язані з домашньою активністю; друга група містить запитання, відповіді на які дають орієнтацію досліднику в тому, як характеризується досліджуваний у своїй діяльності, що пов'язана із соціалізацією досліджуваного; третя група запитань дозволяє виявити ступінь активності й здатності виявляти таку активність досліджуваного в освітній чи фаховій діяльності, а також у будь-якій іншій, що виконується за межами його домівки. В анкетуванні CIQ-R як формі діагностичного методу також є, на наш погляд, певні недоліки, оскільки в ньому є такі запитання, відповіді на які досліджуваним нелегко зафіксувати. Причина криється в тому, що досліджуваний може вагатися щодо того, яка відповідь краще підходить і до якої саме діяльності: суспільної, що не пов'язана з виконанням фахових ролей, чи фахової, яка також є видом суспільної діяльності. Недоліком, на наш погляд, такої методики є те, що за інструкцією для досліджуваного передбачено певну підказку-орієнтацію, або підказку-заохочення до певної відповіді. Зрозуміло, що таке втручання у відповіді анкетованих реципієнтів не буде вважатися їх оригінальною відповіддю, як і ступінь «чистоти» отриманих результатів у такому опитуванні-анкетуванні буде підлягати сумніву.

3. Методи інформаційних технологій в ІТ-галузі, у яких аналізуються процеси соціальних комунікацій

Вивчаючи сучасні процеси соціальної комунікації, дослідники соціальної інформатики (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012) пропонують власний методологічний шлях. Як вважають автори, у дослідженні «пропонуються нові кількісні методи для вимірювання впливу соціальних комунікацій на індивідуальні робочі ритми шляхом аналізу записів про спілкування та введення коду в десятках проєктів програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом (OSS)» (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012). Суть нового методу полягає в застосуванні «комплексного мережевого аналізу та аналізу часових рядів» (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012). За визначенням авторів, робочим ритмом є «середній час, витрачений на виконання завдання» (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012). Дослідженню кореляції «між робочим ритмом і частотою спілкування» (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012). Описаний метод дозволив установити, що «розробники з вищим соціальним статусом, представлені вузлами з більшою кількістю вихідних або вхідних посилань, завжди мають швидший робочий ритм і, таким чином, роблять більший внесок у проєкти за одиницю часу» (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012). Новизна описаного методу полягає також і в тому, що він дозволяє вивчати «залежність між роботою (зобов'язанням) і розмовою (спілкування) як видами діяльності» (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012) у порядку ефекту їхнього чергування. Для оцінки вищезгаданої залежності новий метод соціальної інформатики дозволяє «запроваджувати часові ряди кількох видів діяльності й кількісні показники на основі затримок активності. Порівняння змодельованих часових рядів із реальними припускає, що коли робота й розмова знаходяться

поруч, вони можуть прискорювати одна одну в системах OSS[4]» (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012). Завдяки застосованому новому методові авторам удалося встановити факт того, що «часте спілкування до і після виконання дій має важливе значення для ефективної розробки програмного забезпечення в розподілених системах» (Xuan, Gharehyazie, Devanbu, Filkov, 2012).

4. Методи, що застосовуються під час вивчення способів прийняття рішень, коли здійснюється дослідження процесів соціальних комунікацій

Процеси соціальних комунікацій фіксуються в повсякденному житті кожної людини, наприклад, коли людина здійснює вибір певної моделі автомобіля. У такому випадку фахівці теорії прийняття рішень звертаються до методу прийняття рішення завдяки моделі TOPSIS[5] (метод TOPSIS). Вищезгаданий метод запропонували С. Хван і К. Юн (Hwang, & Yoon, 1981) та С. Хван, Ю. Лаі й Т. Ліу (Hwang, Lai, & Liu, 1983) для вирішення багатокритеріального прийняття рішень (MCDM). «Процедура TOPSIS базується на інтуїтивно зрозумілій і простій ідеї, яка полягає в тому, що оптимальне ідеальне рішення, яке має максимальну користь, виходить шляхом вибору найкращої альтернативи, яка далеко не найбільш непридатна альтернатива, яка має мінімальні переваги» (Yonghong, 2002). Найкраще рішення може досягати показника «1» (один). Найгірше рішення означається показником «0» (нуль). Під час здійснення вибору людина розуміє, що ідеального автомобіля не існує. Чим ближче ранг рішення буде до показника «1», тим удалішим буде вибір покупця. «Незалежно від абсолюту точність рейтингу, порівняння кількості різних автомобілів за одним набором критеріїв відбору дозволяє точно зважити відносну придатність автомобіля й, отже, здійснити оптимальний вибір автомобіля» (Yonghong, 2002). Отже, покупець, спираючись на метод TOPSIS, може «вибудувати» оптимальний варіант моделі своєї поведінки щодо продавця й вірогідних конкурентів на ринку продажу автомобілів. Іншими словами, соціальні комунікації передбачають моделювання поведінки людей навіть під час здійснення вибору певного товару.

Вищезгаданий й описаний нами перелік методів не зміцнює методологію наукової галузі «Соціальні комунікації», а лише розпорошує її. Іноді можна помітити ознаки нехтування процесом формування оригінальної методологічної бази вищезгаданої наукової галузі. Саме в такому стані ми констатуємо наявність проблеми – відсутність сталих і чітко визначених методологічних принципів досліджень процесів соціальних комунікацій.

Методи й методики дослідження

Для виокремлення методологічних принципів досліджень процесів соціальних комунікацій ми звернулися до трьох груп методів, а саме: загальних методів, загальнонаукових і галузевих (спеціальних) методів.

Серед *загальних методів* дослідження ми обрали холізм як «методологічний принцип і світоглядну концепцію, що стверджують цілісність і неподільність матеріального і духовного світу (Холізм, 2002), або холістичну концепцію, яка передбачає дотримання смислу тези щодо єдності всього у Всесвіті, «розглядає цілісність світу як наслідок творчої еволюції, що спрямовується нематеріальним і непізнаваним «фактором цілісності»» (Холізм,

[4] Operations support system (OSS), або система експлуатаційної підтримки «прикладного програмного забезпечення, що використовується операторами зв'язку для автоматизації процесів керування мережею та мережевим обладнанням» (Operations support system, 2022).

[5] Модель TOPSIS – це проста й корисна техніка для ранжування ряду можливих альтернатив відповідно до наближення до ідеального рішення (Srikrishna, Sreenivasulu Reddy, Vani, 2014).

2022). Спираючись на базові ідеї Я. Сме(у)тса (Smuts, 1926) про холізм й уявлення про квантову механіку Н. Бора (Bohr, 1928), Д. Бома (1961), Дж. Белла (Bell, 1966; Bell, 2004), Р. Пенроуза (Penrose, 2014), В. Фока (Fock, 2019), ми тлумачимо Єдність як те, що не можна розчленовувати навіть для наукового аналізу. Єдність не має складників, оскільки спроба ідентифікувати їх зводить нанівець розуміння внутрішнього потенціалу єдності духовної й фізичної енергії. Якщо теоретичний аналіз застосовується до розуміння Єдності й дослідник чинить спробу ідентифікації складників, поняття й розуміння Єдності перестає функціонувати й перетворюється на штучне неприродне явище, представляючи «на виході» викривлене уявлення про себе. Ціле має ймовірнісний характер, що означає неможливість об'єктивного вимірювання його фізичних функцій, складників і суті, оскільки остання постійно еволюціонує й перебуває в стані руху, трансформацій й змін. Відштовхуючись від холістичного бачення методологічних принципів соціальних комунікацій, ми стверджуємо, що:

1) фізичні закони матеріалізму не можуть бути інструментами пізнання й опису суті Єдності, або Холосу (грец. ὅλος, чи holos);
2) в основі розуміння Холосу лежить уявлення про єдність, що має ознаки нерозривності й неподільності як на теоретичному, так і на практичному рівнях;
3) соціальні комунікації є процесами матеріалістичними, що спираються на нез'ясований вплив із боку внутрішньої енергії індивідів, соціальних груп, соціальних інститутів і суспільства в цілому;
4) спостереження за внутрішніми й зовнішніми трансформаціями соціальних комунікацій завжди необ'єктивні, оскільки не враховують невід'ємного впливу з боку спостерігача;
5) щомиті соціальні комунікації змінюються й не можуть бути вимірювані, оскільки в один і той же час вони різні;
6) якщо змінюється один аспект бачення соціальних комунікацій, усі інші аспекти відбивають такі зміни без відчутного поштовху чи впливу з будь-якого боку;
7) соціальні комунікації функціонують за принципом «тут-і-зараз», що означає, що соціальні комунікації не мають ні часового, ні просторового виміру; усі спроби тлумачити соціальні комунікації завдяки категоріям «час» і «простір» отримують матеріалістичний вектор, який викривлює їхню холістичну суть.

Для нашого дослідження адекватними слід вважати такі *загальнонаукові методи*:

1) *аналіз*, який дозволив нам виокремити із методологічних описів, що автори подавали в монографічних дослідженнях, дисертаціях, авторефератах дисертацій і наукових статтях, конкретні методи й методологічні підходи, концепції, що дали можливість здійснити дослідження;

2) *синтез*, завдяки якому ми з'єднали виокремлені за допомогою аналізу методологічні описи вищезгаданих наукових праць у єдине уявлення про методологічну парадигму вивчення соціальних комунікацій;

3) *абстрагування*, що допомогло нам під час здійснення аналізу й синтезу відволіктися від низки властивостей і відносин проаналізованих методологічних парадигм і зосередитися на тих властивостях і відносинах, які дозволили нам ідентифікувати методологічні принципи досліджень процесів соціальних комунікацій;

4) завдяки *методу узагальнення* ми встановили загальні властивості й ознаки методологічних принципів вивчення соціальних комунікацій;

5) *метод індукції* нам знадобився для виведення загальних положень методологічних принципів зі спостереження за низкою застосування конкретних методів у конкретних дослідженнях;

6) метод індукції об'єктивно зумовив застосування *методу дедукції*, який стимулював виведення від загальних засновків про подібні характеристики проаналізованих методів висновок часткового характеру щодо властивостей кожного методологічного принципу;

7) *аналогія* була засобом формулювання висновку про подібність методів дослідження соціальних комунікацій на підставі подібності одних ознак, дозволяючи нам переносити такі ознаки на загальне уявлення про методологічні принципи дослідження соціальних комунікацій;

8) ми застосовували *метод класифікації* як розподіл методів у групи залежно від їхніх ознак і фіксування закономірних зв'язків між групами методів у системі галузі знань «Соціальні комунікації».

Арсенал галузевих (спеціальних) методів не є широким і достатнім для адекватних ідентифікації й опису методологічних принципів дослідження соціальних комунікацій. Саме тому ми не зверталися до вузькоспецифічних методів шкалювання (наприклад, шкала семантичного диференціалу Ч. Осгуда, або метод Demographic and Health Surveys (DHS) – демографічні й медичні дослідження, або метод квантового хроносу тощо).

Методикою подальшого вивчення проблеми, яку аналізуємо, ми обрали такі дослідницькі процедури:

1) аналіз доступних нам джерел застосування адекватних методів для вивчення соціальних комунікацій;

2) виокремлення певних близьких характеристик методів, що виписано нами в таблицю;

3) на базі ідентифікації подібних ознак об'єднання методів у групи;

4) формулювання методологічних принципів досліджень соціальних комунікацій.

Результати й обговорення

Після ознайомлення зі змістом методів й аналізу їхніх специфічних особливостей ми записали ідентифіковані дані в таблиці й створили діаграму, які розмістили на платформах міжнародних репозитаріїв Figshar, Mendeley та SSRN (Kholod, 2023-1; Kholod, O. (February 26, 2023).

В одній із таблиць ми подали інформацію про згадування дослідницьких методів, підходів і прийомів, що були виявлені нами в описі результатів 50 окремих досліджень, здійснених авторами різних країн світу за період від 1968 року до 2022 року. Таких згадувань ми нарахували 465, або 100%. Серед 50 джерел були 25, або 50%, монографій українських авторів (у тому числі автореферати дисертацій на здобуття наукового ступеня доктор наук із соціальних комунікацій); 4 монографії українських докторів філологічних наук за спеціальністю 10.01.08 – журналістика (із 2007 року прирівнюються до спеціальності 27.00.04 – теорія та історія журналістики) наукової галузі 27 – соціальні комунікації; монографії українських докторів: історичних наук (1, або 2%) і політичних наук (1, або 2%). Також ми аналізували монографії українських кандидатів наук із соціальних комунікацій (1, або 2%) й історичних наук (1, або 2%). Проаналізовано 15, або 30%, джерел (наукових статей, електронних ресурсів сайтів) іноземних авторів, у назві публікацій яких є словосполучення «соціальні(-а) комунікації(-я)»; одне (2%) джерело (електронний ресурс

сайту) іноземної наукової організації й один (2%) електронний ресурс, що описував Design Options for Home Visiting Evaluation (див. далі табл. А).

Таблиця А.
Кількісний і якісний склад проаналізованих джерел

№ з/п	Тип і вид джерела	Кількість джерел (у прим.)	Кількість джерел (у %)
1.	***Монографії*** українських авторів (у тому числі автореферати дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук із соціальних комунікацій)	25	50
2.	***Монографії*** українських докторів філологічних наук за спеціальністю 10.01.08 – журналістика (від 2007 року прирівнюються до спеціальності 27.00.04 – теорія та історія журналістики) наукової галузі 27 – соціальні комунікації	4	8
3.	***Монографії*** українських докторів:		
	– історичних наук	1	2
	– політичних наук	1	2
4.	***Монографії*** українських кандидатів наук:		
	– соціальних комунікацій	1	2
	– історичних наук	1	2
5.	Джерела (***наукові статті, електронні ресурси сайтів***) іноземних авторів, у назві публікацій яких є словосполучення «соціальні(-а) комунікації(-я)»	15	30
6.	Джерела (електронні ресурси сайтів) іноземних:	1	2
	– наукової організації		
	– електронного ресурсу	1	2
7.	РАЗОМ	50	100

Інформацію про методи (шляхи, прийоми, принципи, шкали, моделі, профілі, тренінги) було відібрано за трьома критеріями для ідентифікації методологічних принципів досліджень соціальних комунікацій.

1. Наявність/відсутність ознак, що характеризують теоретичний або практичний смисл дослідницьких процедур у межах обміну інформацією між елементами Цілого.

2. Наявність/відсутність ознак причетності дослідницького шляху до соціуму як Цілого (індивіду, сім'ї, соціальної групи, соціального класу, соціальної інституції, суспільства тощо).

3. Спрямованість на вивчення (вимірювання, тлумачення, інтепретацію) засобів (інструментів) регулювання (впливу) на соціальні стосунки й відносини, що впливають на стан Цілого.

Із 465, або 100%, зафіксованих методів (підходів і прийомів), що застосовувалися в проаналізованих нами працях 50 авторів, ми суб'єктивно визначили 55 як частотні, а 410 методів як нечастотні. Ступінь частотності визначилася нами таким чином: частотними ми вважали методи, які було ідентифіковано в діапазоні 2–32. Метод, що застосовував автор-дослідник один раз, вважали нечастотним.

За результатами аналізу частотних методів, що застосовували автори в дослідженнях, ми склали табл. Б (див. далі).

Таблиця Б.
Класифікація (за холістичними критеріями)
частотних методів, підходів і прийомів (Σ=55, або 100%),
виявлених в описі результатів 50 окремих досліджень
(за період від 1968 року до 2022 року).

	Критерії класифікації										
	1*				2**			3***			
	Теоретико-емпіричний (+/–)	Теор.	Практ.	Разом Σ	Наявн. (+)	Відсутність (–)	Разом Σ	Вимірювання	Тлумачення	Інтерпретація	Разом Σ
САЧ****	4,6%	≈49,9 %	≈45,5 %	99,1 (≈100%)	100 %	0%	100%	≈36,4 %	14,5 %	≈49,1 %	100%

Примітки:

1* – Наявність/відсутність ознак, що характеризують теоретичний або практичний смисл дослідницьких процедур у межах обміну інформацією між елементами Цілого.

2** – Наявність/відсутність ознак причетності дослідницького шляху до соціуму як Цілого (індивіду, сім'ї, соціальної групи, соціального класу, соціальної інституції, суспільства тощо).

3***– Спрямованість на вивчення засобів регулювання соціальних стосунків і відносин, що впливають на стан Цілого.

САЧ**** – середнє арифметиче число.

Застосування методики практичного й теоретичного дослідження дало нам можливість констатувати низку особливостей, до яких ми віднесли декілька.

1. За критерієм «Наявність/відсутність ознак, що характеризують теоретичний або практичний смисл дослідницьких процедур у межах обміну інформацією між елементами Цілого», ми зафіксували домінацію теоретичних (49,9%) методів над практичними (45,5%) і теоретико-практичними (4,6%). Таке співвідношення можемо пояснити із двох позицій. По-перше, як прагнення дослідників до узагальнення й абстрагування в аналізі процесів соціальних комунікацій. По-друге, складання показників частотності практичних (45,5%) і теоретико-практичних (4,6%) методів у сумі фіксує показник 50,1%, що перебільшує показник домінації теоретичних методів. При такій інтепретації фактів є підстава стверджувати, що практичні й теоретико-практичні методи домінують. Отже, дослідники майже в рівних долях (49,9% і 50,1%) застосовували методи відповідно теоретичні, з одного боку, і практичні й теоретико-практичні, з іншого

боку. Є варіант складання показників частотності теоретичних (49,9%) і теоретико-практичних (4,5%) методів, що в сумі фіксує показник 54,4%. Інтерпретацією останнього показника може бути твердження про те, що застосування дослідниками практичних методів домінує над теоретичними методами під час вивчення процесів соціальних комунікацій. Оскільки є три варіанти тлумачення співвідношення отриманих нами показників частотності застосування дослідниками різних методів аналізу процесів соціальних комунікацій, ми змушені констатувати факт можливості формулювання двох протилежних висновків, а саме: перший висновок стосується домінування показника застосування дослідниками теоретичних методів (50,1%), другий висновок, навпаки, свідчить про те, що дослідники тяжіють до застосування практичних методів (54,4%). Різниця переваги показників не велика, але перебільшує показник статистичної помилки в 2%–3%, що дає нам право стверджувати факт домінування практичних методів над теоретичними.

2. Аналіз показників за критерієм «Наявність/відсутність ознак причетності дослідницького шляху до соціуму як Цілого (індивіду, сім'ї, соціальної групи, соціального класу, соціальної інституції, суспільства тощо) (див. табл. Б) дозволив нам констатувати, що в усіх 55 (100%) частотних випадках зафіксовано причетність дослідницького шляху до соціуму як Цілого.

На перший загальний погляд, такий факт свідчить про те, що вивчення процесів соціальних комунікацій, які, наприклад, здійснюються між індивідами в сім'ї, або в соціальній групі, або в межах соціального класу, або соціального інституту, орієнтовані на врахування їх як частини Цілого. Не називаючи Ціле Цілим, дослідники висловлюють думки про вплив на одиницю вимірювання (наприклад, соціальну дію чи соціальну взаємодію) чинників, які характеризують Ціле (наприклад, дослідниця Т. Новальська (Новальська, 2005) під час вивчення характеристик читача в українському бібліотекознавстві враховує вплив на соціальну взаємодію між читачем і працівниками бібліотечної системи, економічні й політичні, соціальні й психологічні умови, що впливали (впливають) на вищезгадану соціальну взаємодію в період другої половини XIX – початку XXI століття. Цілим у цьому випадку є синергетичний фактор системності економічних, політичних, соціальних і психологнічних факторів.

На другий (більш детальний) погляд, виявляється, що зв'язок між соціальним впливом, соціальною взаємодією й соціальними відносинами процесів соціальних комунікацій, які досліджуються, не декларуються авторами п'ятдесяти проаналізованих нами праць як ті фактори, що маркують їхню методологічну орієнтацію на Ціле. Іншими словами, ми зафіксували поодинокі дослідження, у яких автори декларують прямий зв'язок застосованих методів, підходів і прийомів із Цілим. Наприклад, Ф. Кротц у середині XX століття вже підкреслює, що «комунікація розумілася як форма соціальної дії» (Krotz, 2009). Така думка декларує, на наш погляд, посилання на Ціле, тобто соціальну дію, що є складником соціуму як Цілого. Загальновідомим є факт визнання психологами-матеріалістами, наприклад, С. Рубінштейном (2019), Л. Виготським (1983), М. Леонтьєвим (Приходько, Юрченко, 2020; Леонтьев, 2020) факту залежності психологічної дії від психологічної діяльності. У працях вищезазначених дослідників під Цілим мається на увазі психічна діяльність як складник Природи. Очевидним є той факт, що різні філософські підходи до вивчення Природи (Цілого) не давали можливості матеріалістам посилатися на вже відомі на той час праці авторів, які відверто декларували взаємозв'язок Цілого (Природи, Космосу) із людиною. До таких авторів ми відносимо М. Федорова (Турчин, 2013), К. Ціолковського (Алексеева, 2007), В. Вернадського (1977; 1978), Л. Гумільова (1989), І. Єфремова (Смирнов, 2018), Е. Ільєнкова (Мареев, 1997), Г. Сковороду (Найдьонов, 2013), М. Холодного (1982),

О. Бердника (Овсієнко, Рапп, 2006: 67–71), М. Гриценка (2017), Л. Дротянка (2023), В. Крутова (2014), О. Холода (2022).

3. Після аналізу даних за критерієм «Спрямованість на вивчення засобів регулювання соціальних стосунків і відносин, що впливають на стан Цілого» (див. табл. Б), нами було встановлено, що 36,4% методів, якими послуговувалися дослідники в п'ятдесятьох вибраних нами джерелах, були орієнтовані на вимірювання, яке за одним із принципів (законів) квантової теорії впливає на стан Цілого. У 14,5% випадків дослідники фіксували методи, що спрямовані на тлумачення явищ, які досліджують. Домінантним виявився показник 49,1%, який експлікував частотність застосування дослідниками методів, що передбачали інтерпретацію процесу соціальних комунікацій, який досліджували. Зазначимо, що всі три вищезгадані способи аналізу (вимірювання, тлумачення й інтерпретація) у залучених дослідниками методах впливають на стан Цілого. Такий вплив спричиняє зміну й Цілого (Природи, Косомосу, Енергетичного Центру Всесвіту). Ознаки вищезгаданої зміни частіше непомітні для дослідника, але логіка дії квантових принципів підказує, що згодом такі зміни Цілого викликають «ефект метелика», що раніше був описаний математиком Е. Лоренцом (Lorenz, 1963). Сутність вищезгаданого ефекту зводиться до такої умовності: «якщо є хоча б невелика похибка у визначенні початкового стану системи (це неминуче для будь-якої природної системи), прогноз її стану в майбутньому неможливий» (Ефект метелика (математика), 2023). Іншими словами, «невелика флуктуація початкових умов спричиняє непередбачувані наслідки[6], а в нашому випадку є три фактори, що впливають на стан Цілого.

Перший фактор експікується в тому, що дослідники можуть обрати для свого дослідження соціальних комунікацій невалідні методи, тобто ті, що не відповідають поставленим завданням. *Другий* фактор впливу на Ціле можна зафіксувати, знаючи, що будь-яке вимірювання, тлумачення або інтепретація змінюють Ціле, як передбачено принципом квантової механіки: як інструмент вимірювання, так і Спостерігач можуть мати двоїстий вплив на результат вимірювання, оскільки об'єкт спостереження має інші властивості, коли за ним не спостерігають, або коли його властивості не вимірюють, або коли його характеристики не інтерпретують. У випадку наявності хоча б однієї із трьох вищезазначених форм впливу (вимірювання, тлумачення чи інтерпретація) відбиття властивостей і характеристик Цілого буде викривленим. *Третім* фактором є варіативне (спонтанне, ситуативне) співвідношення між показниками вимірювання, тлумачення й інтерпретації, яке також викривлює реальний стан Цілого. Отже, навіть сам факт вибору дослідником певного методу (методології) дослідження процесів соціальних комунікацій спричиняє зміни стану Цілого.

Висновки

На початку дослідження нами була запропонована основна гіпотеза про те, що перелік й аналіз специфіки методів вивчення процесів соціальних(-ої) комунікацій(-ії) дасть можливість ідентифікувати спільні й розбіжні ознаки методів дослідження процесів соціальних(-ої) комунікації(-ії). Запропонована гіпотеза була доведена повністю, що дало можливість відкинути робочу гіпотезу й контргіпотезу.

Було встановлено, що ідентифікація спільних і розбіжних ознак методів дослідження процесів соціальних(-ої) комунікації(-ії) дозволяє здійснити класифікацію (за трьома

[6] Коли метелик махає крилами в одній частині світу, врешті-решт він може викликати ураган в іншій (англ. When a butterfly flutters its wings in one part of the world, it can eventually cause a hurricane in another) (Ефект метелика (математика), 2023).

холістичними критеріями) частотних методів, підходів і прийомів, виявлених в описі результатів 50 окремих досліджень (за період від 1968 року до 2022 року). Вищезгадана класифікація спирається на методологічні принципи досліджень соціальних комунікацій, до яких ми, як апологети холізму, відносимо такі:

1) світ (Ціле, Природа, Всесвіт) є інформація;
2) інформація є Ціле;
3) під час вивчення Цілого об'єктом дослідження є обмін інформацією як холістичний процес, у якому все є всім: кожний компонент такого процесу є відбиттям Цілого;
4) інформація квантована (складена з порцій енергії, яку можна виміряти лише вірогідно);
5) обмін інформацією спрямовано на регулювання відносин між індивідами, соціальними групами, соціальними класами, соціальними інститутами й суспільствами, які є частиною Цілого.

Заява

Фінансування

Це дослідження не було профінансовано жодною організацією та здійснювалося за рахунок автора.

Конфлікт інтересів

Жодного.

Етика

Матеріал, що подано в цій статті, відповідає всім пунктам і вимогам, що висунуті Комісією з етики редакторсько-видавничого відділу громадської організації «Науково-освітній центр «УСПІШНИЙ».

Авторське право

Стаття відкритого доступу, що розповсюджується на умовах Creative Commons Attribution. Це ліцензія, яка дозволяє необмежене використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії за умови, якщо оригінальний автор і джерело вказано належним чином.

Література

Apperly, I.A., Butterfill, S.A. (2009). Do humans have two systems to track beliefs and belief-like states? *Psychological Review, 116* (4), 953–970. https://doi.org/10.1037/a0016923. PMID 19839692

Bell, J.S. (1966). On the problem of hidden variables in quantum theory. *Rev. Mod. Phys., 38*, 450.

Bell, J.S. (2004). *Speakable and Unspeakable in Quantum Mechanics*, 2nd ed.; Cambridge University Press: Cambridge, UK.

Bellad, M. B., Tara, D., Ganachari, M. S., Mallapur, M. D., Goudar, S. S., Kodkany, B. S., ... & Derman, R. (2012). Prevention of postpartum haemorrhage with sublingual misoprostol or oxytocin: a double-blind randomised controlled trial. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology, 119*(8), 975–986.

Bohr, N. (1928). The quantum postulate and the new development of atomics. *Nature, 121*, 580.

Braden, C., et al. (2010). Social Communication Skills Group Treatment: a Feasibility Study for Persons With Traumatic Brain Injury and Comorbid Conditions. *Brain Injury, 24* (11), 1298–1310.

Bushnik, T. (2011). Profile of Functional Impairment in Communication. In: Kreutzer, J.S., DeLuca, J., Caplan, B. (eds). *Encyclopedia of Clinical Neuropsychology*. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-0-387-79948-3_1958

Buss, E., Felder, J., Miller, M.K., Leibold, L.J. & Calandruccio, L. (2022). Can Closed-Set Word Recognition Differentially Assess Vowel and Consonant Perception for School-Age Children With and Without Hearing Loss? *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 65* (10), 3934–3950. https://doi.org/10.1044/2022_JSLHR-20-00749

Callaway, L., Winkler, D., Tippett, A., Migliorini, C., Herd, N. & Willer, B. (2014). *The Community Integration Questionnaire-Revised (CIQ-R).* Melbourne, Australia: Summer Foundation Ltd., 97.

Cluster analysis (2022, October 19). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Cluster_analysis

Communication and social action (1947). Yeager, W. H., and W. E. Utterback, ed.

Communications Medicine (2022, October 29). Nature.com. https://www.nature.com/articles/s43856-022-00180-x

Craig Handicap Assessment & Reporting Technique (CHART) (2022, November 9). Scireproject. https://scireproject.com/outcome/craig-handicap-assessment-reporting-technique-chart/#:~:text=Designed%20to%20measure%20the%20level,expected%20from%20people%20without%20disabilities

Cripps, J.H., Cooper, Sh.B., Evitts, P.M. &. Blackburn, J.F. (2016). Diagnosing and Treating Signed Language Disorders: A New Perspective. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders (CICSD), 43*, 223–237. https://doi.org/10.1044/cicsd_43_F_223

Dahlberg CA, Cusick CP, Hawley LA, Newman JK, Morey CE, Harrison-Felix CL, et al. (2007). Treatment efficacy of social communication skills training after traumatic brain injury: a randomized treatment and deferred treatment controlled trial. *Arch Phys Med Rehabil*. 88, 1561–1573. doi: 10.1016/J.APMR.2007.07.033

Demographic and Health Survey (DHS) (2022, October 26). Dhsprogram.com https://dhsprogram.com/Methodology/Survey-Types/DHS.cfm#:~:text=Demographic%20and%20Health%20Surveys%20(DHS,population%2C%20health%2C%20and%20nutrition

Design Options for Home Visiting Evaluation (2022, November 20). Jbassoc. https://www.jbassoc.com/wp-content/uploads/2018/03/Selecting-Single-Case-Designs.pdf

Diener, E., Emmons, R., Larsen, R., & Griffin, Sh. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of personality assessment, 49,* 71–75. 10.1207/s15327752jpa4901_13.

Diener, E., Pavot, W. (1993). Review of the Satisfaction With Life Scale. *Psychological Assessment* [PsycARTICLES], 5(2), 164.

Dijkers, M. (2000). *The Community Integration Questionnaire*. The Center for Outcome Measurement in Brain Injury. http://www.tbims.org/combi/ciq

Finch, E., Copley, A., Cornwell, P., Kelly, C. (2016). Systematic review of behavioral interventions targeting social communication difficulties after traumatic brain injury. *Arch Phys Med Rehabil*. 97, 1352–1365. doi: 10.1016/j.apmr.2015.11.005

Fock, V.A. (2019). *Selected Works. Quantum Mechanics and Quantum Field Theory*. Ed. by L.D. Faddeev, L.A. Khalfin, I.V. Komarov, CRC Press, 584.

Genova, H. M., Haight, A., Natsheh, J. Y., DeLuca, J., & Lengenfelder, J. (2019). The Relationship Between Social Communication and Social Functioning in Pediatric TBI: A Pilot Study. *Frontiers in Neurology*. https://doi.org/10.3389/fneur.2019.00850

Gorova, S.V. (2019b). *Identity of informational society: problems of realisation.* Accent Graphics Communications & Publishing, Vancouver, Canada, 208.

Hariton, E., & Locascio, J.J. (2018). Randomised controlled trials – the gold standard for effectiveness research. *BJOG: an international journal of obstetrics and gynaecology, 125*(13), 1716. https://doi.org/10.1111/1471-0528.15199

Hayes, A. (2022, July 20). T-Test: What It Is With Multiple Formulas and When To Use Them. Investopedia. https://www.investopedia.com/terms/t/t-test.asp

Hazan, A., Luberadzka, J., Rivilla, J., Snik, A., Albers, B., Méndez, N., Wack, N., Paytuvi, O., Zarowski, A., Offeciers, E., & Kinsbergen, J. (2022). Home-Based Audiometry With a Smartphone App: Reliable Results? *American Journal of Audiology, 31* (3S). https://doi.org/10.1044/2022_AJA-21-00191

Hovland, C. I. (1948). Social Communication. Proceedings of the American Philosophical Society, 92(5), 371–375. http://www.jstor.org/stable/3143048

Hwang, C.L. & Yoon, K. (1981). *Multiple Attribute Decision Making: Methods & Applications*, Berlin, Heidelberg, New York, SpringerVerlag.

Hwang, C.L., Lai, Y.J. & Liu, T.Y. (1983). A new approach for multiple objective decision making. *Computers and Operational Research, 20*, 889–899.

Kiresuk, T. J., & Sherman, R. E. (1968). Goal attainment scaling: A general method for evaluating comprehensive community mental health programs. *Community mental health journal, 4*(6), 443–453. https://doi.org/10.1007/BF01530764

Kholod, O. (2023-1). Appendices to Oleksandr Kholod's article «Methodological principles of research into social communication processes». figshare. Dataset. https://doi.org/10.6084/m9.figshare.22179820.v1

Kholod, O. (February 26, 2023). Appendiceser to Oleksandr Kholod's Article «Methodological Principles of Research into Social Communication Processes» https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4371294

Krasny-Pacini, A. & Evans, J. (2018). Single-case experimental designs to assess intervention effectiveness in rehabilitation: A practical guide. *Annals of Physical and Rehabilitation Medicine, 61*(3), 164–179.

Krotz, F. (2009). Communication as Social action. Bridging the Gap between Sociology and Communication Studies. In R. P. Conig P.W.M. Nelissen F.G.M. Huysmans (Eds). *Meaningful media: Communication research on the social construction of reality*. Nijmegen, The Netherlands: Tandem Felix, 22–36.

Lee, J.B. & Cherney, L.R. (2022). Transactional Success in the Texting of Individuals With Aphasia. *American Journal of Speech-Language Pathology, 31 (*5S), 2348–2365. https://doi.org/10.1044/2022_AJSLP-21-00291

Linscott, R. J., Knight, R. G., & Godfrey, H. P. D. (1996). The profile of functional impairment in communication (PFIC): A measure of communication impairment for clinical use. *Brain Injury, 10,* 397–412.

López-Ortega, M., Torres-Castro, S. & Rosas-Carrasco, O. (2016). Psychometric properties of the Satisfaction with Life Scale (SWLS): secondary analysis of the Mexican Health and Aging Study. *Health Qual Life Outcomes 14,* 170. https://doi.org/10.1186/s12955-016-0573-9

Lorenz, E.N. (1963). Deterministic non-periodic flow. *Journal of the Atmospheric Sciences, 20* (2): 130–141. doi:10.1175/1520-0469(1963)020<0130:DNF>2.0.CO

Low-Beer, D., & Stoneburner, R. L. (2004). Social communications and AIDS population behaviour changes in Uganda compared to other countries. Center for AIDS Development, *Research and Evaluation*. https://www.comminit.com/hiv-aids/content/social-communications-and-aids-population-behaviour-changes-uganda-compared-other-countr

McGann, W., Werven, G., Douglas, M. (1997). Social competence and head injury: A practical approach. *Brain Injury, 11,* 621–628.

Miller, G.J. & Lewis, B.A. (2022). Reading Skills in Children With Suspected Childhood Apraxia of Speech and Children With Reading Disorders: Same or Different? *Language, Speech, and Hearing Services in Schools, 53* (4), 985–1005. https://doi.org/10.1044/2022_LSHSS-21-00149

Nonrandomized clinical trial (2022, November 10). National Cancer Institute. https://www.cancer.gov/publications/dictionaries/cancer-terms/def/nonrandomized-clinical-trial

Operations support system (2022, October 25). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Operations_support_system

Pap, J. (2022). Clustering of Disfluencies in Informal Conversations of People With Cluttering. Perspectives of the ASHA Special Interest Groups, 7 (5), 1370–1380. https://doi.org/10.1044/2022_PERSP-21-00143

Penrose, R. (2014). On the Gravitization of Quantum Mechanics 1: Quantum State Reduction. *Foundations of Physics, 44* (5): 557–575.

Qiu, W., Chen, H., Dincer, A.B. et al. (2022). Interpretable machine learning prediction of all-cause mortality. *Commun Med 2,* 125. https://doi.org/10.1038/s43856-022-00180-x

Report on Knowledge, Attitude, Practices & Behavior (KAPB) Survey (2022, October 26). Careevaluations.org. https://careevaluations.org/wp-content/uploads/Camp15-KAPB-Survey_V4_ 31Aug2022.pdf

Satisfaction with Life Scale (SWLS) (2022, November 9). Novopsych. https://novopsych.com.au/assessments/well-being/satisfaction-with-life-scale-swls/

Sibbald, B., & Roland, M. (1998). Understanding controlled trials. Why are randomised controlled trials important? *British Medical Journal, 316*(7126), 201.

Smuts, I. (1926). *The Evolution of Personality*. London: Macmillan and Co. Ltd. 361.

Social Communication (2022, October 29). ASHA. https://www.asha.org/public/speech/development/social-communication/

Srikrishna, S., Sreenivasulu Reddy, A., Vani, S. (2014). A New Car Selection in the Market using TOPSIS Technique. *International Journal of Engineering Research and General Science, 2(*4), 177–181.

Theory of mind (2022, September 21). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Theory_of_mind

Togher, L., McDonald, S., Tate, R., Rietdijk, R., Power, E. (2016). The effectiveness of social communication partner training for adults with severe chronic TBI and their families using a measure of perceived communication ability. *NeuroRehabilitation, 38*, 243–255. doi: 10.3233/NRE-151316

Xuan, Q., Gharehyazie, M., Devanbu, P. T. & Filkov, V. (2012). Measuring the Effect of Social Communications on Individual Working Rhythms: A Case Study of Open Source Software, *International Conference on Social Informatics*, 78–85, https://doi.org/10.1109/SocialInformatics.2012.17

Yonghong, H. (2002). The Improvement of the Application of TOPSIS Method to Comprehensive Evaluation [J]. *Mathematics in Practice and Theory, 32* (4), 572 – 575.

Алексеева, В.И. (2007). *К. Э. Циолковский: философия космизма*, 320.

Бездрабко, В.В. (2006). *Управлінське документознавство*. Київ, 208.

Бездрабко, В.В. (2008). Сучасне документознавство в Україні: концепції, перспективи розвитку. *Український історичний журнал, 6.* 165–182.

Білан, Н.І. (2016). *Інформаційна парадигма соціальних комунікацій*. Київ, 379.

Біличенко, О.Л. (2012). *Художня література в інформаційно-комунікаційному просторі сучасності*. Слов'янськ, 351.

Богуславський, О.В. (2008). *Преса міжвоєнної української еміграції і боротьба за незалежність України: історичний шлях, досвід, дискусії*. Запоріжжя: Просвіта, 442.

Бом, Д. (1961). *Квантовая теория*. Физматгиз, 728.

Бутиріна, М.В. (2009). *Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіасередовищі.* Дніпропетровськ, 368.

Василик, Л.Є. (2010). *Світоглядна публіцистика сучасних літературно-художніх видань: концептосфера національної ідентичності*. Чернівці: Рута, 416.

Вдовіна, О. (2021). Інформаційно-комунікаційні технології як фактор соціокультурних процесів сучасності. *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку.* Харків, 52.

Вернадский, В.И. (1977). *Размышления натуралиста*. Книга 2, 192.

Вернадский, В.И. (1978). *Живое вещество*, 358.

Водолазька, С.А. (2015). *Радикальні інновації східноєвропейської видавничої галузі.* Київ: Авега, 370.

Воскобойнікова-Гузєва, О. (2015). Методологія бібліотекознавчих досліджень: новітні підходи. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 42,* 7–20.

Воскобойнікова-Гузєва, О.В. (2007-2). Дискусійні питання розвитку теорії і методології бібліотекознавства. *Бібл. Вісник, 2*, 3–9.

Воскобойнікова-Гузєва, О.В. (2007-1). Розвиток прикладних і теоретичних аспектів українського бібліотекознавства: проблеми та перспективи. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики.* Київ, 72–74.

Выготский, Л.С. (1983). История развития высших психических функций. *Собр. соч.*: В 6-ти т., Т.3, 336.

Горова, С.В. (2017). *Особа в інформаційному суспільстві: виклики сьогодення*. Київ, 452.

Горова, С.В. (2019). Розвиток соціальних комунікацій у контексті задоволення інформаційних потреб особи. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, 53*, 40–52.

Городенко, Л.М. (2012). *Теорія мережевої комунікації*. Київ, 387.

Горська, К. (2016). *Медіаконтент: трансформації на перехресті аналогової та цифрової культур.* Київ: Інтерсервіс, 380.

Гоян, О. Я. (2004). *Основи радіожурналістики і радіоменеджменту*. Київ: Веселка, 245.

Гриценко, М.М. (2017). Інтеграція як умова прогресу. Діалектика інтеграції. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*, 4, 124–125.

Грицюта, Н. (2012). *Етика реклами як естимаційний орієнтир сучасного суспільства*. Київ, 416.

Гумилев, Л.Н. (1989). *Этногенез и биосфера Земли*, 496.

Дротянко, Л.Г. (2023). Український контекст філософії космізму. Myslenedrevo. www.myslenedrevo.com.ua.

Ефект метелика (математика). (2023, January 7). In Wikipedia. https://uk.wikipedia.org/wiki/Ефект_метелика_(математика)

Єлісовенко, Ю.П., Нагорняк, М.В. (2017). *Радіовиробництво.* Київ, 304.

Зелінська, Н.В. (2002). *Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан*. Львів: Світ, 268.

Зелінська, Н.В. (2013). Видавнича культура в реаліях інформаційного суспільства: вгору сходами, що ведуть униз. *Держава та регіони. Соціальні комунікації, 2,* 126–131.

Зелінська, Н.В. (2018). Журналістикознавча періодика: як/чи творяться «медійні форми репрезентації світу»? *Українська періодика: історія і сучасність*. Львів, 252–257.

Зражевська, Н.І. (2012). *Розуміння медіакультури: комунікація, постмодерн, ідентичність, ідеологія, медіаконтроль*. Черкаси, 408.

Ильганаева, В.А. (2009). *Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность): словарь-справочник.* Харьков, 392.

Іванова, О.А. (2013). Перспективи застосування системного моніторингу у дослідженнях літературно-мистецької періодики. *Наукові записки Інституту журналістики, 50 (січень–березень).* Київ, 212–216.

Квіт, С. (2011). *Герменевтика стилю*. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 144.

Кирилишен, Я.В., Денисова, К.О. (2018). Социальные коммуникации и их роль в украинском информационном маркетинге. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 4.* Київ, 90–96.

Климанська, Л.Д. (2007). *Соціально-комунікативні технології в політиці: таємниці політичної кухні*. Львів, 332.

Колісник, Ю.В. (2008). *Формування суспільної свідомості журнальною періодикою УРСР (1950–1980 рр.)*. Черкаси: ПП Чабаненко, 290.

Корнєєв, В.М. (2015). Перспективні напрями наукового розвитку галузі «Соціальні комунікації». *Освіта регіону, 3–4,* 61–69.

Крайнікова, Т.С. (2014). *Культура медіаспоживання в Україні: від консьюмерізму до просьюмерізму*. Бориспіль: Люксар, 372.

Крутов, В. (2014). *Возвращение к себе. Основы развития сознания и управления мышлением*. Киев: Генеза, 400.

Кулешов, С.Г. (2000). *Документознавство: Історія. Теоретичні основи*. Київ, 99–125.

Кунанець, Н.Е. (2013). Методологічні засади використання методів інформатики при дослідженні бібліотек. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 2,* 44–50.

Курбан, О.В. (2016). *Інформаційні війни в соціальних онлайн-мережах*. Київ: КУБГ, 392.

Курбан, О.В. (2018). *Сучасні інформаційні війни у соціальних онлайн-мережах*. [Неопублікована докторська дисертація]. Київ, 468.

Лизанчук, В., Кузнецова, О. (1991). *Методи збирання і фіксації інформації в журналістиці*. Київ, 244.

Лизанчук, В.В. (2006). *Основи радіожурналістики*. Київ: Знання, 628.

Мантуло, Н.Б. (2012). *Паблік рилейшнз: текст і комунікація*. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 320.

Мареев, С.Н. (1997). *Встреча с философом Э. Ильенковым*, 175–190.

Михайлин, І.Л. (2002). *Основи журналістики*. Київ: ЦУЛ, 284.

Найдьонов, О.Г. (2013). Космічне світорозуміння Григорія Сковороди. *Переяславські Сковородинівські студії*: Збірник наукових праць [за заг. ред. М.П. Корпанюка], Вип. 2, Переяслав-Хмельницький, 335.

Новальська, Т.В. (2005). *Український читач у бібліотекознавчих дослідженнях (кінець XIX – початок XXI ст.)*. Київ, 252.

Новальська, Т.В. (2007). Вивчення читача в українському бібліотекознавстві (друга половина XIX – початок XXI століття). *Автореферат дисертації доктора історичних наук,* 40.

Овсієнко, В., Рапп, І. Бердник, О.П. (2006). *Міжнародний біографічний словник дисидентів країн Центральної та Східної Європи й колишнього СРСР*. Т. 1. Україна. Частина І. Харків: Харківська правозахисна група; «Права людини», 67–71.

Огар, Е. (2012). *Дитяча книга в українському соціумі (досвід перехідної доби).* Львів: Світ, 320.

Паримський, І.С. (2007). *Національна преса. Сучасні проблеми теорії*. Київ, 288.

Партико, З.В. (2008). *Теорія масової інформації та комунікації*. Львів: Афіша, 292.

Пастушенко, О. (2016). *Книга і періодика в дисертаційних дослідженнях незалежної України: соціокомунікаційний аспект*. Київ, 564.

Пенчук, І.Л. (2011). *Телебачення для дітей в Україні*. Запоріжжя, 384.

Порпуліт, О.О. (2021). *Медіаконтинуум як просторово-часового формату соціальнокомунікаційної діяльності початку XXI століття.* [Неопублікована докторська дисертація]. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 474.

Приходько, Ю.О., Юрченко, В.І. (2020). *Психологічний словник-довідник*, Київ: Каравела, 320; Леонтьев, А.Н. (2020). *Проблемы развития психики*, 627.

Різун, В.В. (2012). Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. *Психолінгвістика*, 10, 305–314. http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_10_44.

Різун, В.В., Скотникова, Т.В. (2005). *Методи наукових досліджень у журналістикознавстві*. Київ, 2005, 97.

Ромах, О. (2020). *Настільний посібник з методології досліджень соціальних комунікацій*. Львів: ПАІС, 404.

Рубінштейн, С.Л. (2019). *Основи загальної психології*. Київ, 634; Рубинштейн, С.Л. (1973). *Проблемы общей психологии*, 424.

Серажим, К.С. (2002). *Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність.* Київ, 392.

Слободяник, М. (2003). Структура сучасного документознавства. *Вісник Книжкової палати, 4,* 18–21.

Смирнов, Н. (2008). Космизм Ивана Ефремова. *Провозвестник Великого Кольца: К 100-летию И. А. Ефремова (1908–2008).* Клуб «Ноосфера», 53–65.

Супрун, Л.В. (2012). *Мовноментальні особливості комунікаційної системи «Літературно-Наукового Вістника»*. Вінниця, 507.

Турчин, А. (2013). *Футурология. XXI век: бессмертие или глобальная катастрофа?* Лаборатория знаний, 263.

Хавкіна, Л.М. (2010). *Сучасний український рекламний міф*. Харків, 352.

Хилько, М.М. (2013-1). Сучасний стан вітчизняних досліджень у галузі соціальних комунікацій. *Наукові записки Інституту журналістики, 52,* 111–116.

Хилько, М. (2013-2). Застосування методу контент-аналізу в журналістикознавчих дослідженнях. *Журналістика, 20,* 29–34.

Холізм (2002). *Філософський енциклопедичний словник* (Озадовська, Л.В., Поліщук, Н.П., наук. ред.). Київ: Абрис, 700.

Холізм (2022, листопад 21). Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/Холізм

Холод, О. (2014). *Методологія досліджень соціальних комунікацій*. Львів: ПАІС, 280.

Холод, О. (2019). Завдання психолінгвістичної методології досліджень і квантовий підхід. *Психолінгвістика, 25*(2), 338–370. https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-25-2-338-370

Холод, О. (2020). Психолінгвістичні маркери інмутації суспільства (на прикладі аналізу сполук частотних звукобукв у текстах україномовної преси 1917 року). *Психолінгвістика, 27*(2), 314–343. https://doi.org/10.31470/2309-1797-2020-27-2-314-343

Холод, О. (2022). *Квантова журналістика*. Київ: Інтерсервіс, 322.
Холод, О. (2022). Параметри діапазону поняття «процеси соціальних комунікацій» як об'єкта дослідження. *Соціальні комунікації: теорія і практика, 14*(1), 13–52. https://doi.org/10.51423/2524-0471-2022-14-1-1
Холодный, Н.Г. (1982). *Избранные труды* (гл. ред. К. М. Сытник), Киев: Наукова думка, 443.
Хоменко, І.А. (2012). *Соціальна функціональність художнього радіомовлення*. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 314.
Чекмишев, О.В. (2011). *Методи конвергентних досліджень соціальних комунікацій*. Київ, 352.
Чекмишев, О.В. (2012). Моніторинг ЗМІ в системі соціальних комунікацій: історико-теоретичний та прагматичний аспект. *Тези дисертації*, 35.
Чекштуріна, В.М. (2015). Соціокомунікативний підхід до декодування сакрального контенту архаїчних знаків-символів. *Наукові записки. Серія: Соціальні комунікації, 2.* Львів, 129–138.
Чекштуріна, В.М. (2016). *Рунічний знак як засіб символьної комунікації: теоретико-методологічний аспект.* Київ, 393.
Швецова-Водка, Г.М. (2007). Методи документознавства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія, 3*, 81–85.
Шевченко, В.Е. (2013). *Форми візуалізації в сучасному журналі*. Київ: Видавець Паливода А.В., 340.
Шумарова, Н.П. (2000). *Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму*. Київ, 284.
Шумарова, Н.П. (2015). *Соціолінгвістика.* Київ: ВПЦ «Київський університет», 157.

Reference

Alekseeva, V.I. (2007). *K. E. Ciolkovskij: filosofiya kosmizma [K. E. Tsiolkovsky: philosophy of cosmism]*, 320.
Apperly, I.A., Butterfill, S.A. (2009). Do humans have two systems to track beliefs and belief-like states? *Psychological Review, 116* (4), 953–970. https://doi.org/10.1037/a0016923. PMID 19839692
Bell, J.S. (1966). On the problem of hidden variables in quantum theory. *Rev. Mod. Phys., 38*, 450.
Bell, J.S. (2004). *Speakable and Unspeakable in Quantum Mechanics*, 2nd ed.; Cambridge University Press: Cambridge, UK.
Bellad, M. B., Tara, D., Ganachari, M. S., Mallapur, M. D., Goudar, S. S., Kodkany, B. S., ... & Derman, R. (2012). Prevention of postpartum haemorrhage with sublingual misoprostol or oxytocin: a double-blind randomised controlled trial. *BJOG: An International Journal of Obstetrics & Gynaecology, 119*(8), 975–986.
Bezdrabko, V.V. (2006). *Upravlinske dokumentoznavstvo [Administrative document science]*. Kyiv, 208.
Bezdrabko, V.V. (2008). Suchasne dokumentoznavstvo v Ukraini: kontseptsii, perspektyvy rozvytku [Modern document studies in Ukraine: concepts, development prospects]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal – Ukrainian historical journal, 6,* 165–182.
Bilan, N.I. (2016). *Informatsiina paradyhma sotsialnykh komunikatsii [Informational paradigm of social communications]*. Kyiv, 379.
Bilychenko, O.L. (2012). *Khudozhnia literatura v informatsiino-komunikatsiinomu prostori suchasnosti [Fiction in the modern information and communication space]*. Sloviansk, 351.
Bohr, N. (1928). The quantum postulate and the new development of atomics. *Nature, 121*, 580.

Bohuslavskyi, O.V. (2008). *Presa mizhvoiennoi ukrainskoi emihratsii i borotba za nezalezhnist Ukrainy: istorychnyi shliakh, dosvid, dyskusii [The press of the interwar Ukrainian emigration and the struggle for the independence of Ukraine: historical path, experience, discussions]*. Zaporizhzhia: Prosvita, 442.

Bom, D. (1961). *Kvantovaia teoryia [Quantum theory]*. Fyzmathyz, 728.

Braden, C., et al. (2010). Social Communication Skills Group Treatment: a Feasibility Study for Persons With Traumatic Brain Injury and Comorbid Conditions. *Brain Injury, 24* (11), 1298–1310.

Bushnik, T. (2011). Profile of Functional Impairment in Communication. In: Kreutzer, J.S., DeLuca, J., Caplan, B. (eds). *Encyclopedia of Clinical Neuropsychology*. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-0-387-79948-3_1958

Buss, E., Felder, J., Miller, M.K., Leibold, L.J. & Calandruccio, L. (2022). Can Closed-Set Word Recognition Differentially Assess Vowel and Consonant Perception for School-Age Children With and Without Hearing Loss? *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 65* (10), 3934–3950. https://doi.org/10.1044/2022_JSLHR-20-00749

Butyrina, M.V. (2009). *Stereotypy masovoi svidomosti: osoblyvosti formuvannia ta funktsionuvannia u mediaseredovyshchi [Stereotypes of mass consciousness: peculiarities of formation and functioning in the media environment]*. Dnipropetrovsk, 368.

Callaway, L., Winkler, D., Tippett, A., Migliorini, C., Herd, N. & Willer, B. (2014). *The Community Integration Questionnaire-Revised (CIQ-R).* Melbourne, Australia: Summer Foundation Ltd.

Chekmyshev, O.V. (2011). *Metody konverhentnykh doslidzhen sotsialnykh komunikatsii [Methods of convergent research of social communications]*. Kyiv, 352.

Chekmyshev, O.V. (2012). *Monitorynh ZMI v systemi sotsialnykh komunikatsii: istoryko-teoretychnyi ta prahmatychnyi aspekt [Media monitoring in the system of social communications: historical, theoretical and pragmatic aspect]*. Tezy dysertatsii, 35.

Chekshturina, V.M. (2015). Sotsiokomunikatyvnyi pidkhid do dekoduvannia sakralnoho kontentu arkhaichnykh znakiv-symvoliv [Sociocommunicative approach to decoding the sacred content of archaic signs-symbols]. *Naukovi zapysky. Seriia: Sotsialni komunikatsii – Scientific Notes. Series: Social Communications, 2*. Lviv, 129–138.

Chekshturina, V.M. (2016). *Runichnyi znak yak zasib symvolnoi komunikatsii: teoretyko-metodolohichnyi aspect [Runic sign as a means of symbolic communication: theoretical and methodological aspect]*. Kyiv, 393.

Cluster analysis (2022, October 19). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Cluster_analysis

Communication and social action (1947). Yeager, W. H., and W. E. Utterback, ed.

Communications Medicine (2022, October 29). Nature.com. https://www.nature.com/articles/s43856-022-00180-x

Craig Handicap Assessment & Reporting Technique (CHART) (2022, November 9). Scireproject. https://scireproject.com/outcome/craig-handicap-assessment-reporting-technique-chart/#:~:text=Designed%20to%20measure%20the%20level,expected%20from%20people%20without%20disabilities

Cripps, J.H., Cooper, Sh.B., Evitts, P.M. &. Blackburn, J.F. (2016). Diagnosing and Treating Signed Language Disorders: A New Perspective. *Contemporary Issues in Communication Science and Disorders (CICSD), 43*, 223–237. https://doi.org/10.1044/cicsd_43_F_223

Dahlberg CA, Cusick CP, Hawley LA, Newman JK, Morey CE, Harrison-Felix CL, et al. (2007). Treatment efficacy of social communication skills training after traumatic brain injury: a randomized treatment and deferred treatment controlled trial. *Arch Phys Med Rehabil*. 88, 1561–1573. doi: 10.1016/J.APMR.2007.07.033

Demographic and Health Survey (DHS) (2022, October 26). Dhsprogram.com https://dhsprogram.com/Methodology/Survey-Types/DHS.cfm#:~:text=Demographic%20and%20Health%20Surveys%20(DHS,population%2C%20health%2C%20and%20nutrition

Design Options for Home Visiting Evaluation (2022, November 20). Jbassoc. https://www.jbassoc.com/wp-content/uploads/2018/03/Selecting-Single-Case-Designs.pdf

Diener, E., Emmons, R., Larsen, R., & Griffin, Sh. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of personality assessment, 49,* 71–75. 10.1207/s15327752jpa4901_13.

Diener, E., Pavot, W. (1993). Review of the Satisfaction With Life Scale. *Psychological Assessment* [PsycARTICLES], 5(2), 164.

Dijkers, M. (2000). *The Community Integration Questionnaire*. The Center for Outcome Measurement in Brain Injury. http://www.tbims.org/combi/ciq

Drotianko L.H. (2023, January 24). Ukrainskyi kontekst filosofii kosmizmu [Ukrainian context of the philosophy of cosmism]. Myslenedrevo. www.myslenedrevo.com.ua.

Efekt metelyka (matematyka) [Butterfly effect (mathematics)]. (2023, January 7). In Wikipedia. https://uk.wikipedia. org/wiki/Efekt_metelyka_(matematyka)

Finch, E., Copley, A., Cornwell, P., Kelly, C. (2016). Systematic review of behavioral interventions targeting social communication difficulties after traumatic brain injury. *Arch Phys Med Rehabil*. 97, 1352–1365. doi: 10.1016/j.apmr.2015.11.005

Fock, V.A. (2019). *Selected Works. Quantum Mechanics and Quantum Field Theory*. Ed. by L.D. Faddeev, L.A. Khalfin, I.V. Komarov, CRC Press, 584.

Genova, H. M., Haight, A., Natsheh, J. Y., DeLuca, J., & Lengenfelder, J. (2019). The Relationship Between Social Communication and Social Functioning in Pediatric TBI: A Pilot Study. *Frontiers in Neurology*. https://doi.org/10.3389/fneur.2019.00850

Gorova, S.V. (2019b). *Identity of informational society: problems of realisation.* Accent Graphics Communications & Publishing, Vancouver, Canada, 208.

Gumilev, L.N. (1989). *Etnogenez i biosfera Zemli [Ethnogenesis and biosphere of Zemla],* 496.

Hariton, E., & Locascio, J.J. (2018). Randomised controlled trials – the gold standard for effectiveness research. *BJOG: an international journal of obstetrics and gynaecology, 125*(13), 1716. https://doi.org/10.1111/1471-0528.15199

Hayes, A. (2022, July 20). T-Test: What It Is With Multiple Formulas and When To Use Them. Investopedia. https://www.investopedia.com/terms/t/t-test.asp

Hazan, A., Luberadzka, J., Rivilla, J., Snik, A., Albers, B., Méndez, N., Wack, N., Paytuvi, O., Zarowski, A., Offeciers, E., & Kinsbergen, J. (2022). Home-Based Audiometry With a Smartphone App: Reliable Results? *American Journal of Audiology, 31* (3S). https://doi.org/10.1044/2022_AJA-21-00191

Hoian, O. Ya. (2004). *Osnovy radiozhurnalistyky i radiomenedzhmentu [Basics of radio journalism and radio management]*. Kyiv: Veselka, 245.

Horodenko, L.M. (2012). *Teoriia merezhevoi komunikatsii [Theory of network communication]*. Kyiv, 387.

Horova, S.V. (2017). *Osoba v informatsiinomu suspilstvi: vyklyky sohodennia [The person in the information society: today's challenges]*. Kyiv, 452.

Horova, S.V. (2019). Rozvytok sotsialnykh komunikatsii u konteksti zadovolennia informatsiinykh potreb osoby [The development of social communications in the context of meeting the informational needs of a person]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – V. I. Vernadsky Scientific works of the National Library of Ukraine, 53,* 40–52.

Horska, K. (2016). *Mediakontent: transformatsii na perekhresti analohovoi ta tsyfrovoi kultur [Media content: transformations at the intersection of analog and digital cultures]*. Kyiv: Interservis, 380.

Hovland, C. I. (1948). Social Communication. Proceedings of the American Philosophical Society, 92(5), 371–375. http://www.jstor.org/stable/3143048

Hrytsenko, M.M. (2017). Intehratsiia yak umova prohresu. Dialektyka intehratsii [Integration as a condition of progress. The dialectic of integration.]. *Filosofiia i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury – Philosophy and political science in the context of modern culture, 4,* 124–125.

Hrytsiuta, N. (2012). *Etyka reklamy yak estymatsiinyi oriientyr suchasnoho suspilstva [Ethics of advertising as an estymative landmark of modern society]*. Kyiv, 416.

Hwang, C.L. & Yoon, K. (1981). *Multiple Attribute Decision Making: Methods & Applications*, Berlin, Heidelberg, New York, SpringerVerlag.

Hwang, C.L., Lai, Y.J. & Liu, T.Y. (1983). A new approach for multiple objective decision making. *Computers and Operational Research, 20*, 889–899.

Ilganaeva, V.A. (2009). *Socialnye kommunikacii (teoriya, metodologiya, deyatelnost): slovar-spravochnik [Social communications (theory, methodology, activity): dictionary-reference]*. Harkov, 392.

Ivanova, O.A. (2013). Perspektyvy zastosuvannia systemnoho monitorynhu u doslidzhenniakh literaturno-mystetskoi periodyky [Prospects for the use of systematic monitoring in the research of literary and artistic periodicals]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky – Scientific notes of the Institute of Journalism, 50* (sichen–berezen). Kyiv, 212–216.

Khavkina, L.M. (2010). *Suchasnyi ukrainskyi reklamnyi mif [Modern Ukrainian advertising myth]*. Kharkiv, 352.

Kholizm (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical Encyclopedic Dictionary]* (Ozadovska, L.V., Polishchuk, N.P., nauk. red.). Kyiv: Abrys, 700.

Kholizm [Holism] (2022, lystopad 21). *Vikipediia – Wikipedia.* https://uk.wikipedia.org/wiki/Kholizm

Kholod, O. (2014). *Metodolohiia doslidzhen sotsialnykh komunikatsii [Social Communications Research Methodology]*. Lviv: PAIS, 280.

Kholod, O. (2019). Zavdannia psykholinhvistychnoi metodolohii doslidzhen i kvantovyi pidkhid [Tasks of psycholinguistic research methodology and quantum approach]. *Psycholinguistics, 25*(2), 338–370. https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-25-2-338-370

Kholod, O. (2020). Psykholinhvistychni markery inmutatsii suspilstva (na prykladi analizu spoluk chastotnykh zvukobukv u tekstakh ukrainomovnoi presy 1917 roku) [Psycholinguistic markers of inmutation of society (on the example of the analysis of compounds of frequency sound letters in the texts of the Ukrainian-language press in 1917)]. *Psykholinhvistyka – Psycholinguistics, 27*(2), 314–343. https://doi.org/10.31470/2309-1797-2020-27-2-314-343

Kholod, O. (2022). *Kvantova zhurnalistyka [Quantum journalism]*. Kyiv: Interservis, 322.

Kholod, O. (2022). Parametry diapazonu poniattia «protsesy sotsialnykh komunikatsii» yak obiekta doslidzhennia [Parameters of the range of the concept of «processes of social communications» as an object of study.]. *Sotsialni komunikatsii: teoriia i praktyka – Social communications: theory and practice , 14*(1), 13–52. https://doi.org/10.51423/2524-0471-2022-14-1-1

Kholod, O. (February 26, 2023). Appendiceser to Oleksandr Kholod's Article «Methodological Principles of Research into Social Communication Processes» https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4371294

Kholod, O. (2023). Appendices to Oleksandr Kholod's article «Methodological principles of research into social communication processes». figshare. Dataset. https://doi.org/10.6084/m9.figshare.22179820.v1

Kholodnyi, N.H. (1982). *Yzbrannye Trudy [Selected writings]* (hl. red.K. M. Sytnyk), Kyev: Naukova dumka, 443.

Khomenko, I.A. (2012). *Sotsialna funktsionalnist khudozhnoho radiomovlennia [Social functionality of artistic radio broadcasting]*. Kyiv: Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, 314.

Khylko, M. (2013-2). Zastosuvannia metodu kontent-analizu v zhurnalistykoznavchykh doslidzhenniakh [Application of the method of content analysis in journalism research]. *Zhurnalistyka – Journalism*, 20, 29–34.

Khylko, M.M. (2013-1). Suchasnyi stan vitchyznianykh doslidzhen u haluzi sotsialnykh komunikatsii [The current state of domestic research in the field of social communication]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky – [Scientific Notes of the Institute of Journalism], 52,* 111–116.

Kiresuk, T. J., & Sherman, R. E. (1968). Goal attainment scaling: A general method for evaluating comprehensive community mental health programs. *Community mental health journal, 4*(6), 443–453. https://doi.org/10.1007/BF01530764

Kirilishen, Ya.V., Denisova, K.O. (2018). Socialnye kommunikacii i ih rol v ukrainskom informacionnom marketinge [Social communication and their role in Ukrainian information marketing]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia – Library science. Documentation. Informatology, 4. Kyiv, 90–96.*

Klymanska, L.D. (2007). *Sotsialno-komunikatyvni tekhnolohii v polititsi: taiemnytsi politychnoi kukhni [Socio-communicative technologies in politics: secrets of political cuisine]*. Lviv, 332.

Kolisnyk, Yu.V. (2008). *Formuvannia suspilnoi svidomosti zhurnalnoiu periodykoiu URSR (1950-1980 rr.) [Formation of public consciousness by journal periodicals of the Ukrainian SSR (1950-1980)]*. Cherkasy: PP Chabanenko, 290.

Kornieiev, V.M. (2015). Perspektyvni napriamy naukovoho rozvytku haluzi «Sotsialni komunikatsii» [Perspective directions of scientific development of the branch «Social communescations»]. *Osvita rehionu – Education of the region , 3–4,* 61–69.

Krainikova, T.S. (2014). *Kultura mediaspozhyvannia v Ukraini: vid konsiumerizmu do prosiumerizmu [Culture of media consumption in Ukraine: from consumerism to prosumerism]*. Boryspil: Liuksar, 372.

Krasny-Pacini, A. & Evans, J. (2018). Single-case experimental designs to assess intervention effectiveness in rehabilitation: A practical guide. *Annals of Physical and Rehabilitation Medicine, 61*(3), 164–179.

Krotz, F. (2009). Communication as Social action. Bridging the Gap between Sociology and Communication Studies. In R. P. Conig P.W.M. Nelissen F.G.M. Huysmans (Eds). Meaningful media: Communication research on the social construction of reality. Nijmegen, The Netherlands: Tandem Felix, 22–36.

Krutov, V. (2014). *Vozvrashenie k sebe. Osnovy razvitiya soznaniya i upravleniya myshleniem [Return to yourself. Основы развития сознания и управления мышлением]*. Kiev: Geneza, 400.

Kuleshov, S.H. (2000). *Dokumentoznavstvo: istoriia. Teoretychni osnovy [Documentation: history. Theoretical foundations]*. Kyiv.

Kunanets, N.E. (2013). Metodolohichni zasady vykorystannia metodiv informatyky pry doslidzhenni bibliotek [Methodological principles of using computer science methods in the

study of libraries]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia – Library science. Documentation. Informatology, 2,* 44–50.

Kurban, O.V. (2016). *Informatsiini viiny v sotsialnykh onlain-merezhakh [Information wars in social networks]*. Kyiv: KUBH, 392.

Kurban, O.V. (2018). Suchasni informatsiini viiny u sotsialnykh onlain-merezhakh [Modern information wars in social networks]. [Neopublikovana doktorska dysertatsiia]. Kyiv, 468.

Kvit, S. (2011). *Hermenevtyka styliu [Hermeneutics of style]*. Kyiv: Vydavnychyi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 144.

Lee, J.B. & Cherney, L.R. (2022). Transactional Success in the Texting of Individuals With Aphasia. *American Journal of Speech-Language Pathology, 31 (*5S), 2348–2365. https://doi.org/10.1044/2022_AJSLP-21-00291

Linscott, R. J., Knight, R. G., & Godfrey, H. P. D. (1996). The profile of functional impairment in communication (PFIC): A measure of communication impairment for clinical use. *Brain Injury, 10,* 397–412.

López-Ortega, M., Torres-Castro, S. & Rosas-Carrasco, O. (2016). Psychometric properties of the Satisfaction with Life Scale (SWLS): secondary analysis of the Mexican Health and Aging Study. *Health Qual Life Outcomes 14,* 170. https://doi.org/10.1186/s12955-016-0573-9

Lorenz, E.N. (1963). Deterministic non-periodic flow. *Journal of the Atmospheric Sciences, 20* (2): 130–141. doi:10.1175/1520-0469(1963)020<0130:DNF>2.0.CO

Low-Beer, D., & Stoneburner, R. L. (2004). Social communications and AIDS population behaviour changes in Uganda compared to other countries. Center for AIDS Development, *Research and Evaluation*. https://www.comminit.com/hiv-aids/content/social-communications-and-aids-population-behaviour-changes-uganda-compared-other-countr

Lyzanchuk, V., Kuznetsova, O. (1991). *Metody zbyrannia i fiksatsii informatsii v zhurnalistytsi [Methods of collecting and fixing information in journalism]*. Kyiv, 244.

Lyzanchuk, V.V. (2006). *Osnovy radiozhurnalistyky [Fundamentals of Radio Journalism]*. Kyiv: Znannia, 628.

Mantulo, N.B. (2012). *Pablik ryleishnz: tekst i komunikatsiia [Public relations: text and communication]*. Zaporizhzhia: Klasychnyi pryvatnyi universytet, 320.

Mareev, S.N. (1997). *Vstrecha s filosofom E. Ilenkovym [Contact with philosophist E. Ilenkovym],* 175–190.

McGann, W., Werven, G., Douglas, M. (1997). Social competence and head injury: A practical approach. *Brain Injury, 11,* 621–628.

Miller, G.J. & Lewis, B.A. (2022). Reading Skills in Children With Suspected Childhood Apraxia of Speech and Children With Reading Disorders: Same or Different? *Language, Speech, and Hearing Services in Schools, 53* (4), 985–1005. https://doi.org/10.1044/2022_LSHSS-21-00149

Mykhailyn, I.L. (2002). *Osnovy zhurnalistyky [Fundamentals of journalism]*. Kyiv: TsUL, 284.

Naidonov, O.H. (2013). Kosmichne svitorozuminnia Hryhoriia Skovorody [Cosmic world understanding of Grigory Skovoroda]. *Pereiaslavski Skovorodynivski studii – Pereyaslav Skovoroda Studios, 2,* Pereiaslav-Khmelnytskyi, 335.

Nonrandomized clinical trial (2022, November 10). National Cancer Institute. https://www.cancer.gov/publications/dictionaries/cancer-terms/def/nonrandomized-clinical-trial

Novalska, T.V. (2005). *Ukrainskyi chytach u bibliotekoznavchykh doslidzhenniakh (kinets XIX – pochatok XXI st.) [Ukrainian reader in library research (late XIX – early XXI century)]*. Kyiv, 252.

Novalska, T.V. (2007). Vyvchennia chytacha v ukrainskomu bibliotekoznavstvi (druha polovyna XIX – pochatok XXI stolittia) [Study of the reader in Ukrainian library science (the second half of the XIX – the beginning of the XXI century)]. Avtoreferat dysertatsii doktora istorychnykh nauk, 40.

Ohar, E. (2012). *Dytiacha knyha v ukrainskomu sotsiumi (dosvid perekhidnoi doby) [Children's book in Ukrainian society (experience of the transitional era)]*. Lviv: Svit, 320.

Operations support system (2022, October 25). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Operations_support_system

Ovsiienko, V., Rapp, I. (2006). Berdnyk O.P. *Mizhnarodnyi biografichnyi slovnyk dysydentiv krain Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy y kolyshnoho SRSR [International Biografic Dictionary of Dissidents of Central and Eastern Europe and the Former USSR]*. T.1. Ukraina. Ch.I. Kharkiv: Kharkivska pravozakhysna hrupa; «Prava liudyny», 67–71.

Pap, J. (2022). Clustering of Disfluencies in Informal Conversations of People With Cluttering. Perspectives of the ASHA Special Interest Groups, 7 (5), 1370–1380. https://doi.org/10.1044/2022_PERSP-21-00143

Partyko, Z.V. (2008). *Teoriia masovoi informatsii ta komunikatsii [Theory of Mass Information and Communication]*. Lviv: Afisha, 292.

Parymskyi, I.S. (2007). *Natsionalna presa. Suchasni problemy teorii [National Press. Modern problems of theory]*. Kyiv, 288.

Pastushenko, O. (2016). *Knyha i periodyka v dysertatsiinykh doslidzhenniakh nezalezhnoi Ukrainy: sotsiokomunikatsiinyi aspekt [Book and periodicals in dissertation researches of independent Ukraine: sociocommunication aspect]*. Kyiv, 564.

Penchuk, I.L. (2011). *Telebachennia dlia ditei v Ukraini [Television for children in Ukraine]*. Zaporizhzhia, 384.

Penrose, R. (2014). On the Gravitization of Quantum Mechanics 1: Quantum State Reduction. *Foundations of Physics, 44* (5): 557–575.

Porpulit, O.O. (2021). *Mediakontynuum yak prostorovo-chasovoho formatu sotsialnokomunikatsiinoi diialnosti pochatku XXI stolittia [Media continuum as a space-time format of social communication activities of the beginning of the XXI century]*. [Neopublikovana doktorska dysertatsiia]. Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, 474.

Prykhodko, Yu.O., Yurchenko, V.I. (2020). *Psykholohichnyi slovnyk-dovidnyk [Psychological dictionary-reference],* Kyiv: Karavela, 320; Leontev, A.N. (2020). *Problemy razvytyia psykhyky [Problems of development of the psyche],* 627.

Qiu, W., Chen, H., Dincer, A.B. et al. (2022). Interpretable machine learning prediction of all-cause mortality. *Commun Med 2,* 125. https://doi.org/10.1038/s43856-022-00180-x

Report on Knowledge, Attitude, Practices & Behavior (KAPB) Survey (2022, October 26). Careevaluations.org. https://careevaluations.org/wp-content/uploads/Camp15-KAPB-Survey _V4_ 31Aug2022.pdf

Rizun, V.V. (2012). Nacherky do metodolohii doslidzhen sotsialnykh komunikatsii [Sketches to the methodology of social communications research]. *Psykholinhvistyka – Psycholinguistics, 10*, 305-314. http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2012_10_44.

Rizun, V.V., Skotnykova, T.V. (2005). *Metody naukovykh doslidzhen u zhurnalistykoznavstvi [Methods of scientific research in journalism]*. Kyiv, 2005, 97.

Romakh, O. (2020). *Nastilnyi posibnyk z metodolohii doslidzhen sotsialnykh komunikatsii [Desktop guide to social communication research methodology]*. Lviv: PAIS, 404.

Rubinshtein, S.L. (2019). *Osnovy zahalnoi psykholohii [Fundamentals of General Psychology]*. Kyiv, 634; Rubynshtein, S.L. (1973). *Problemy obshchei psykholohyy [Problems of general psychology],* 424.

Satisfaction with Life Scale (SWLS) (2022, November 9). Novopsych. https://novopsych.com.au/assessments/well-being/satisfaction-with-life-scale-swls/

Serazhym, K.S. (2002). *Dyskurs yak sotsiolinhvalne yavyshche: metodolohiia, arkhitektonika, variatyvnist [Discourse as a sociolingual phenomenon: methodology, architectonics, variability]*. Kyiv, 392.

Shevchenko, V.E. (2013). *Formy vizualizatsii v suchasnomu zhurnali [Forms of visualization in a modern journal]*. Kyiv: Vydavets Palyvoda A.V., 340.

Shumarova, N.P. (2000). *Movna kompetentsiia osobystosti v sytuatsii bilinhvizmu [Linguistic competence of the individual in a situation of bilingualism]*. Kyiv, 284.

Shumarova, N.P. (2015). *Sotsiolinhvistyka [Sociolinguistics]*. Kyiv: VPTs «Kyivskyi universytet», 157.

Shvetsova-Vodka, H.M. (2007). Metody dokumentoznavstva [Methods of records keeping]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia – Library science. Documentation. Informatology, 3*, 81–85.

Sibbald, B., & Roland, M. (1998). Understanding controlled trials. Why are randomised controlled trials important? *British Medical Journal, 316*(7126), 201.

Slobodianyk, M. (2003). Struktura suchasnoho dokumentoznavstva [The structure of modern documentation]. Visnyk *Knyzhkovoi palaty – Bulletin of the Book Chamber, 4,* 18–21.

Smirnov, N. (2008). Kosmizm Ivana Efremova [Cosmism of Ivan Efremov]. *Provozvestnik Velikogo Kolca: K 100-letiyu I. A. Efremova (1908–2008) – Herald of the Great Ring: To the 100th anniversary of I. A. Efremov (1908–2008)*. Klub «Noosfera», 53–65.

Smuts, I. (1926). *The Evolution of Personality*. London: Macmillan and Co. Ltd. 361

Social Communication (2022, October 29). ASHA. https://www.asha.org/public/speech/development/social-communication/

Srikrishna, S., Sreenivasulu Reddy, A., Vani, S. (2014). A New Car Selection in the Market using TOPSIS Technique. *International Journal of Engineering Research and General Science, 2(*4), 177–181.

Suprun, L.V. (2012). *Movnomentalni osoblyvosti komunikatsiinoi systemy «Literaturno-Naukovoho Vistnyka» [Linguistic features of the communication system of the «Literary and Scientific Whistleblower»]*. Vinnytsia, 507.

Theory of mind (2022, September 21). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Theory_of_mind

Togher, L., McDonald, S., Tate, R., Rietdijk, R., Power, E. (2016). The effectiveness of social communication partner training for adults with severe chronic TBI and their families using a measure of perceived communication ability. *NeuroRehabilitation, 38*, 243–255. doi: 10.3233/NRE-151316

Turchin, A. (2013). *Futurologiya. XXI vek: bessmertie ili globalnaya katastrofa? [Futurology. XXI vek: immortal or global catastrophe?]*. Laboratoriya znanij, 263.

Vasylyk, L.Ie. (2010). *Svitohliadna publitsystyka suchasnykh literaturno-khudozhnikh vydan: kontseptosfera natsionalnoi identychnosti [Worldview journalism of modern literary and artistic publications: the conceptual sphere of national identity]*. Chernivtsi: Ruta, 416.

Vdovina, O. (2021). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii yak faktor sotsiokulturnykh protsesiv suchasnosti [Information and communication technologies as a factor of socio-cultural processes of our time]. *Kulturolohiia ta sotsialni komunikatsii: innovatsiini stratehii rozvytku – Culturology and social communications: innovative development strategies.* Kharkiv, 52.

Vernadskij, V.I. (1977). *Razmyshleniya naturalista [Reflections of a naturalist]*. Kniga 2, 192.

Vernadskij, V.I. (1978*). Zhivoe veshestvo [Living matter]*, 358.
Vodolazka, S.A. (2015). *Radykalni innovatsii skhidnoievropeiskoi vydavnychoi haluzi [Radical innovations of the Eastern European publishing industry]*. Kyiv: Aveha, 370.
Voskoboinikova-Huzieva O. (2015). Metodolohiia bibliotekoznavchykh doslidzhen: novitni pidkhody [Methodology of librarianship research: the latest approaches]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Scientific works of V. I. Vernadsky of the National Library of Ukraine, 42*, 7–20.
Voskoboinikova-Huzieva O.V. (2007-2). Dyskusiini pytannia rozvytku teorii i metodolohii bibliotekoznavstva [Discussion issues of theory and methodology development of library science]. *Bibl. Visnyk – Library Bulletin, 2,* 3–9.
Voskoboinikova-Huzieva, O.V. (2007-1). Rozvytok prykladnykh i teoretychnykh aspektiv ukrainskoho bibliotekoznavstva: problemy ta perspektyvy [Development of applied and theoretical aspects of Ukrainian librarianship: problems and prospects.]. *Dokumentoznavstvo. Bibliotekoznavstvo. Informatsiina diialnist: problemy nauky, osvity, praktyky – Documentary science. Library science. Information activity: problems of science, education, practi*ce. Kyiv, 72–74.
Vygotskij, L.S. (1983). Istoriya razvitiya vysshih psihicheskih funkcij [The history of the development of higher mental functions]. *Sobr. soch. – Collected Works*: V 6-ti t., T.3, 336.
Xuan, Q., Gharehyazie, M., Devanbu, P. T. & Filkov, V. (2012). Measuring the Effect of Social Communications on Individual Working Rhythms: A Case Study of Open Source Software, International Conference on Social Informatics, 78–85, https://doi.org/10.1109/ SocialInformatics.2012.17
Yelisovenko, Yu.P., Nahorniak, M.V. (2017). *Radiovyrobnytstvo [Radio production]*. Kyiv, 304.
Yonghong, H. (2002). The Improvement of the Application of TOPSIS Method to Comprehensive Evaluation [J]. *Mathematics in Practice and Theory, 32* (4), 572 – 575.
Zelinska, N.V. (2002). *Naukove knyhovydannia v Ukraini: istoriia ta suchasnyi stan [Scientific book publishing in Ukraine: history and current state]*. Lviv: Svit, 268.
Zelinska, N.V. (2013). Vydavnycha kultura v realiiakh informatsiinoho suspilstva: vhoru skhodamy, shcho vedut unyz [Publishing culture in the realities of the information society: up the stairs leading down]. *Derzhava ta rehiony. Sotsialni komunikatsii* – State and regions. Social communications*, 2,* 126–131.
Zelinska, N.V. (2018). Zhurnalistykoznavcha periodyka: yak/chy tvoriatsia «mediini formy reprezentatsii svitu»? [Journalism periodicals: how/are «media forms of representation of the world» created?]. *Ukrainska periodyka: istoriia i suchasnist – Ukrainian periodicals: history and modernity*. Lviv, 252–257.
Zrazhevska, N.I. (2012). *Rozuminnia mediakultury: komunikatsiia, postmodern, identychnist, ideolohiia, mediakontrol [Understanding media culture: communication, postmodernism, identity, ideology, media control]*. Cherkasy, 408.

Методологічні принципи досліджень процесів соціальних комунікацій

Олександр Холод,
доктор філологічних наук,
завідувач кафедри журналістики
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Метою *дослідження стала ідентифікація методологічних принципів досліджень процесів соціальних комунікацій.*

Серед загальних ***методів*** *дослідження ми обрали холізм як «методологічний принцип та світоглядну концепцію, що стверджують цілісність і неподільність матеріального і духовного світу». Спираючись на базові ідеї Я. Смутса про холізм й уявлення про квантову механіку, ми тлумачимо Єдність як те, що не можна розчленовувати навіть задля наукового аналізу.*

Методикою *подальшого вивчення проблеми, яку аналізуємо, ми обрали такі дослідницькі процедури: аналіз доступних нам джерел застосування адекватних методів для вивчення соціальних комунікацій; виокремлення певних близьких характеристик методів, що описано нами; на базі ідентифікації подібних ознак об'єднання методів у групи; формулювання методологічних принципів досліджень соціальних комунікацій.*

Результати *були отримані за трьома критеріями: наявність/відсутність ознак, що характеризують теоретичний або практичний смисл дослідницьких процедур у межах обміну інформацією між елементами Цілого; наявність/відсутність ознак причетності дослідницького шляху до соціуму як Цілого (індивіду, сім'ї, соціальної групи, соціального класу, соціальної інституції, суспільства тощо); спрямованість на вивчення засобів регулювання соціальних стосунків і відносин, що впливають на стан Цілого.*

Висновки. *Було встановлено, що ідентифікація спільних і розбіжних ознак методів дослідження процесів соціальних(-ої) комунікації(-ії) дозволяє здійснити класифікацію (за трьома холістичними критеріями) частотних методів, підходів і прийомів, виявлених в описі результатів 50 окремих досліджень (за період від 1968 року до 2022 року). Вищезгадана класифікація спирається на методологічні принципи досліджень соціальних комунікацій*

Keywords*: social communications, методологічні принципи, холізм, ідентифікація, ознаки.*

Submitted to the editor – 29.03.2023
Review 1 – 12.04.2023
Review 2 – 27.04.2023
Accepted for printing – 28.04.2023

Подано до редакції – 29.03.2023
Рецензія 1 – 12.04.2023
Рецензія 2 – 27.04.2023
Прийнято до друку – 28.04.2023